

KATU

**Inatsimmiik tunngaviusussamik
sulineq pillugu aviisi paasisutissiisoq
Infoavis om forfatningsarbejdet**

Inatsisip tunngaviusup inuiaat ataatsimuulersissavai

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat siulittaasuata Ineqi Skourup Kielsenip, Siumut, kissaatigaa inuiaqatigiinni innuttaasunik avissaartuussimasunik ataatsimuulersitsisussamik Kalaallit Nunaata inatsisissaanik tunngaviusussamik isumalioqatigiissitat tunniussaqsinnaassasut

Paornáguak Kleist
muku1974@gmail.com

Namminiilivinnissamik, suut piusaqaataassanerani pingaartumillu qaqugu pissanerani oqallinneq ukiorpassuannortuni isumaqatigiinnissutaasimapput Inatsisartuni, tusagassiutini inuiaqatigiinnilu. Naalakkersuisut Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitanik 2017-imi pilersitsimmata assoralisimaar toqarsimavortaaq isumalioqatigiissitap siulittaasorisimasaa

Naalakkersuisullu suliassat suuneri qanorlu ingerlanneqassanerit pillugit alorassaaqatigiinninnerat pissutigalugu.

Inatsisartunut 2018-imi qinersisogarmat aallaqqaataaneertut nutaanik ilaasortanik toqqaasoqarpoq isumalioqatigiissitallu suliassat aqqinneqarlutik. Suliassaq marloqiusaajunnaarluni suliassaq erseqqeqqissaartunngortinneqarpoq:

» Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat Kalaallit Nunaata inatsisissaa tunngaviusussaq missingersuusiussavaa, Kalaallit Nunaata ulloq namminersulerfianiit atuutitertussanngorlugu. Inatsisip tunngaviusussap siunertaraa, Kalaallit Naalagaaffiannut namminersortumut, inatsisitigut tamat oqartussaaqataanerannut akuerisatut toqqammavigineqassasoq». Aallerfik: Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat suliassaannut nassuiaatit.

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitani siulittaasoq Ineqi Skourup Kielsen, Siumut, inatsimmik tunngaviusussamik suliaqarnerup namminiilivinnissamik oqallinnermit immikkoortinneqarlunnartariaqarnera pillugu ersarissumik isumaqarpoq.

– Namminiilivinnissamik suliniuteqarnermut Inatsit Tunngaviusussaq pillugu

Isumalioqatigiissitat isummissanngillat. Taakku immikkoortinneqassapput. Namminiilivinnissaq pillugu politikerit oqallinniarlik, isumalioqatigiissitani Kalaallit Nunaata inatsisissaanik tunngaviusussamik suliaqarnerput uagut ingerlatissavarput, Ineqi Skourup Kielsen oqarpoq, miserratinngilaali Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitamik pilersitsineq politikikkut aalajangiinnerummat nunallu namminiilivinnissaanik kissaateqarnermut attuumassuteqarluni.

– Inatsimmik tunngaviusussamik suliaqarnerup pingaarteqartorujussuuvog kissaatigaarpullu innuttaasut piginneqataanissaat. Isumalioqatigiissitani ilaasortaasugut politikikkut toqqagaluarluta inatsimmik tunngaviusussamik suliaqarnerput politikkimut attuumassuteqannginnissaa sulissutigaarput, Ineqi Skourup Kielsen oqarpoq.

Tamat sinniisoqatigiissitaanngillat

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat suliassaanni allassimavog isumalioqatigiissitani ilaasortat arfineq marluussasut – Inatsisartunut qinersinermi kingullermi partiinit isertitaqartunit tamanit sinniisoq ataaseq. Ilaasortat Naalakkersuisunit toqqarneqassapput arnat angutillu amerlaqa-

tigiissinnissaat qulakkeerniarlugu. Taa-maliortoqassaaq innuttaasut sapinngisamik siammassinnerpaamik sinniisoqartinneqarnissaat qulakkeerniarlugu.

– Atassut Suleqatigiissitsisullu Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitani peqataaniarnatik aalajangerput. Partiit taakku peqataatitaqanngip-pata innuttaasut tamarmik qanoq sinniisoqartinneqassagamik?

– Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat amerlanerpaanit sinniiseqarsinnaaqqullugit partiit Inatsisartuni ilaasortaataitaqartut tamarmik isumalioqatigiissitani ilaasortassamik ataatsimik toqqaasinnapput. Atassut Suleqatigiissitsisullu inatsimmik tunngaviusussamik suliaqarnermut peqataajumasimangillat partiiminni anguniakkanut akerliummat. Tamanna tusattissatut tiguarput. Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitami inatsimmik tunngaviusumik innuttaasut sapinngisamik tamarmik piginneqataanissaat sulissutigissavarput. Tamanna oqaatigereernittut sulinitinni sapinngisamik partiilersornata ingerlannias-savarput, Ineqi Skourup Kielsen nas-suiaavoq.

Pisinnaatitaaffiit qulakkeerneqassapput

Kisianni Kalaallit Nunaat sooq inatsimmik tunngaviusumik inatsiseqassava suliluunniit namminiilivinneqanngippat? Ineqi Skourup Kielsen isumaqarpoq, Kalaallit Nunaat namminersulivippat kisermaassilluni ingerlatsisoqalinnginnissaanik inatsit tunngaviusoq qulakkeerninnissasoq.

– Nunani oqartussaaqataaneramik ingerlatsiviusuni nunap inatsisaaanik tunngaviusumik innuttaasut isummer-tinneqarsimanerat nalinginnaavoq, taa-

– Kalaallit Nunaata inatsisissaa tunngaviusussaq atituumik assortoruminaatsumillu oqaasertaqartinneqarnissaa kissaatigaarput, Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitani siulittaasoq Ineqi Skourup Kielsen oqarpoq.

– Vi har et ønske om, at Grønlands kommende grundlov skal have en dybde og ordlyd, som er svær at modsige og diskutere, siger Ineqi Skourup Kielsen, formand for Forfatningskommissionen.

LEIFF JOSEFSEN

Ineqi Skourup Kielsen isumaqarpoq, inatsisip tunngaviusup innuttaasut ataatsimoortissagai, aamma inuiaqatigiinni massakkut avissaartuuttoqaraluartoq: – Innuttaasut inatsimmik tunngaviusussamik piginneqataatilerinissaat Inatsit Tunngaviusussa pillugu Isumalioqatigiissitani anguniarparput, Ineqi Skourup Kielsen oqarpoq.

Ineqi Skourup Kielsen mener, at et lands forfatning skal samle landets befolkning, også selvom der på nuværende tidspunkt er flere fragmenteringer i samfundet: – Vores mål i Forfatningskommissionen er, at landets befolkning får et medejerskab af den kommende forfatning, siger Ineqi Skourup Kielsen.

maaliornikkut inuit aalajangeeqataasinnaanerak qulakkeerneqarmat. Inatsit tunngaviusooq kisermaassilluni ingerlatsilinniginnissamik qulakkeerinnissaaq; kisermaassilluni ingerlatsilernissamat innuttaasut illersorneqassapput. Inatsit tunngaviusooq taamaamat allangorteriaannaassangilaq. Periarfissaqassaaq, pisariussaarli.

– Innuttaasut aalajangeeqataasinnaatitaanerannik illersuinerup saniatigut nunap aggulunniginnissaanik inatsit tunngaviusooq illersuissaaq. Naalagaaffiup avataani pissaanerit nunalluunniit nammineq innuttaasuinit avinneqanginnissaa inatsisip tunngaviusup qulakkiissavaa. Assersuutigalugu USA-p Canada-llu Kalaallit Nunaat avissangilaat imaluunniit nunap immikkoortui, soorlu Avannaa, Tunu Kujataaluunniit nunap sinneranit avissaassangilaq. Inatsisip tunngaviusup nuna ataatsimoortissavaa, Ineqi Skourup Kielsen nassuiaavoq.

Sammisallu taakkuupput – Inatsit Tunngaviusussa pillugu Isumalioqatigiissitani ilaasortanit isumaqatigiissutigineqartoq.

– Sammisalli taakku saniatigut isumalioqatigiissitani massakkumut isummersimangilagut, oqarpoq.

Missingiut siulleq tusarniarneqassaaq

Inatsit Tunngaviusussa pillugu Isumalioqatigiissitani sammisat arlallit missisorneqaleruttorput nunap inatsisissaanut tunngaviusumut missingersuorsiornermi, taannalu ukiup ingerlanerani tusarniutigeqqarneqassaaq. Suleqatigiissit pingasut pilersinneqarsimasut sammivaat naalakkersuisaatsit, pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu kiisalu nunanut allanut sillimaniarnermullu tunngasut. Nunap siunissami qanoq aqun-

neqarumaarneranik suli siunnersuuteqanngikkaluartoq Ineqi Skourup Kielsen ersarissumik isummersimavoq:

– Kalaallit Nunaat præsidenteqassanersoq allatulluunniit aaqiisoqassanersoq Inatsit Tunngaviusussa pillugu Isumalioqatigiissitani isummerfigineqarsimangilaq. Kisianni inatsisartut tassaassapput innuttaasut sinniisui, qinnerneqarsimasullu akuttuallaanngitsumik taarserneqartassapput. Qinikkat sulinerat innuttaasunit nalilersorneqarsinnaajuassapput, qinersinerullu innernera tunngavigalugu naalakkersuisut toqqarneqartassallutik, oqarpoq.

Kikkulli qinersinnaatitaanissaat, taamalu innuttaassuseqassanerak oqalinnermi assortuussutaasartoq inatsimmi tunngaviusumi aalajangersartariaqanngitsoq Ineqi Skourup Kielsen isumaqarpoq.

– Innuttaasutut pisinnaatitaaffik assortorneqarsinnaangilaq, kisianni qaqugukkut innuttaasunnortinneqarsinnaaneq inissinneqanngilaq. Kalaallit Nunaanni ukiut qanoq amerlatigisut najugaqarsimasariaqarpa innuttaasunnortinneqannginnermi? Apeqqut tamanna inatsisip tunngaviusup avataaniittariaqartoq isumaqarpunga, pisariaqaraangat taamaalliluni allannortinneqarsinnaassamat. Inatsisissarli nunami innuttaasunut tamanut atuutinneqarnissaa qularutissaanngilaq, Ineqi Skourup Kielsen oqarpoq, suliassap nassuiarnera inneresuusutigalugu:

»Oqaluttuarisaaneq aallaaviulluni kalaallit kulturiat, kalaallit oqaasii kinaasusaallu akuunerulersitsiniarnermi tunngavigineqassapput, tassa nunap inoqqaaviniit tunngavillit. Inatsisissamili tunngaviusumi Kalaallit Nunaata kiliffiani nalitsinni inuusut allatullu tunuliaqutaqarlutik nunami najugaqartor-

passuit eqqarsaatigilluinnerneqassapput«. Aallerfik: Inatsit Tunngaviusussa pillugu Isumalioqatigiissitani suliaasaanut nassuiaatit.

Innuttaasut peqataatinneqarnerat

Inatsit Tunngaviusussa pillugu Isumalioqatigiissitani sulinerik maannamut ammasumik ingerlassimangilaat. Innuttaasunilli paasititsiniaanerup aallartinneratigut inatsimmullu tunngaviusussamat missingiuttip siulliup ukiup ingerlanerani saqqummiunneqarneratigut tamanna allanngorpoq. Missingiuttip siulliup tusarniutigineqarnissaa tusarniutinullu akissutit tunngavigalugit isumalioqatigiissitani aaqiisuinissamat periarfissaqarnissaa inaarutaasumillu missingiuttip ulloq 21. juuni 2021-imi, Naalakkersuisunit ullulernerqarsimasumi, tunniunneqarnissaa pilersaarutaavoq.

– Sulinerak inuusuttut ilanngunneqarnissaa pingaartorujussuuvoq. Inatsit Tunngaviusussa pillugu Isumalioqatigiissitami siullit taasunnorninni piunmasaqaatinni pingaarnarpaanut ilaavoq. Imaassinnaavormi inatsit aatsaat ukiut 50-it qaangiuppata atulersinneqassasoq. Taamaassappat inuusuttut taakkuussapput atulersitsisussat. Kalaallit Nunaata inatsisissaanik tunngaviusussamik oqalinnermi inuusuttut peqataatinneqarnissaa taamaamat pingaaruteqartorujussuuvoq.

– Qanorluunniilli meeqqat, inuusuttut, inersimasut utoqqaallu tamarmik matumani tusarneqarnissaa pingaaruteqarpoq. Inatsisip qaqugu atulernissaa naluarput, taamaamat isummat tamarmik tusarnissaa pingaaruteqarpoq. Inatsit Tunngaviusussa pillugu Isumalioqatigiissitani inatsisip atituumik assortorumiinaatsumillu oqaasertaqarnis-

saa kissaatigaarput, Ineqi Skourup Kielsen nassuiaavoq, neriuutigalugu Inatsit Tunngaviusussa pillugu Isumalioqatigiissitani isumaliutissiissutaannik ulloq tunniussivissaa ukiup affaanik kinguartinneqassasoq.

– Covid-19 pissutigalugu angalasinnaasimangilagut. Innuttaasunillu peqataatsineq, taamalu inatsisip tunngaviusussap suliarineqarneranut piginneqataasut misigititsinissaa iluatsisappat, tusartariaqarpagut. Ulluliinerup ukiup affaanik kinguartinneqarnissaa qinnutigisimavarput sulili tusagaqanngilagut.

Aviisi paasissutissiissut Inatsit Tunngaviusussa pillugu Isumalioqatigiissitani saqqummersinneqartoq

Informationsavis udgivet af Forfatningskommissionen

Akisusaalluni pisortaq / Ansvarshavende direktør: Christian Schultz-Lorentzen Mediehuset Sermitsiaq.AG

Aaqiissuisooq, tusagassiortoq nutserisorlu / Redaktør, journalist og oversætter: Paornánguak Kleist

Head of Content: Peter Schou Rasmussen

Aviisip isikkuanik suliarinnittoq / Grafisk arbejde: Linda Lyberth Rachlitz

Naqiterivik / Tryk: Trykkeriet – Nordvestsjælland Microvej 4, 4300 Holbæk

Grundlov skal forene landets befolkning

Formand for Forfatningskommissionen Ineqi Skourup Kielsen, Siumut, har et ønske om at kommissionen kan komme med et forslag til Grønlands forfatning, som kan samle det fragmenterede befolkningsgrupper i samfundet

Paornáguak Kleist
muku1974@gmail.com

Debatten om selvstændighed, på hvilke præmisser og især hvornår det skal ske, har de sidste mange år delt vandene i flere fronter, både i Inatsisartut, medierne og samfundet. Naalakkersuisuts nedsættelse af kommissionen i 2017 havde også en svær start, da den første formand for kommissionen og Naalakkersuisut ikke helt havde fælles fodslag hvad angår opgavens indhold og udførelse.

Ved valget til Inatsisartut i 2018 blev tavlen visket ren, og nye medlemmer blev valgt samtidig med at kommissoriet blev justeret. I stedet for en todelt opgave, blev opgaven helt konkret:

»Forfatningskommissionen udarbejder udkast til en forfatning for Grønland, der skal træde i kraft den dag Grønland bliver en selvstændig stat. Forfatningens formål er at blive det de-

mokratisk vedtagne lovgrundlag for en selvstændig suveræn grønlandsk stat«. Kilde: Kommissorium for Grønlands Forfatningskommission.

Formand for kommissionen Ineqi Skourup Kielsen, Siumut, har en helt klar holdning til, at forfatningsarbejdet skal være adskilt fra selvstændighedsdebatten.

– Forfatningskommissionen skal ikke tage stilling til selve arbejdet for selvstændighed. De to ting skal være adskilt. Lad politikerne tage sig af selvstændighedsdebatten, så vil vi i kommissionen arbejde med Grønlands kommende forfatning, siger Ineqi Skourup Kielsen, som dog anerkender, at nedsættelsen af kommissionen var en politisk beslutning, og at forfatningsarbejdet hænger uløseligt sammen med ønsket om et selvstændigt land.

– Forfatningsarbejdet er vigtigt, og vi har et ønske om, at skabe et medejerskab hos befolkningen. Så selvom vi er politisk udpegede medlemmer i kommissionen arbejder vi for, at forfatningsarbejdet ikke bliver politisk, siger Ineqi Skourup Kielsen.

Ikke helt repræsenteret

I kommissionens kommissorium står der, at der skal være syv kommissionsmedlemmer – et fra hvert parti valgt ind i Inatsisartut ved sidste valg. Medlemmerne skal udvælges af Naalakkersuisut for at sikre at der er en ligelig fordeling af køn. Alt dette for at sikre, at landets befolkning er repræsenteret så bredt som muligt.

– Atassut og Samarbejdspartiet har valgt ikke at være med i kommissionens arbejde. Hvordan kan forfatningsarbejdet være repræsentativt for hele landets befolkning, hvis to partier ikke er med?

– For at kommissionen kan være repræsentativ kan alle partier, som er repræsenteret i Inatsisartut, vælge et enkelt medlem til kommissionen. Atassut og Samarbejdspartiet har ikke ønsket at være med, fordi forfatningsarbejdet

er imod deres partilinje. Det har vi taget til efterretning. I kommissionen vil vi til gengæld arbejde for, at så vidt som muligt hele befolkningen får ejerskab af grundloven. Det gør vi, som sagt, blandt andet ved at være så upartiske som muligt i vores arbejde, forklarer Ineqi Skourup Kielsen.

Rettigheder skal sikres

Men hvorfor skal Grønland egentlig have en forfatning, når landet end ikke er blevet selvstændigt? Ineqi Skourup Kielsen mener, at en forfatning skal sikre, at landet ikke ender i diktatur, hvis Grønland en dag bliver selvstændig.

– Det er helt normalt i et demokratisk land, at landets befolkning har taget klar stilling til landets forfatning, sådan at folkets medbestemmelsesret er sikret. Forfatningen, eller Grundloven, skal sikre, at der ikke bliver indført diktatur; at befolkningen beskyttes mod indførelse af diktatur. Og netop også af den grund skal en grundlov ikke være nem at lave om. Det skal være muligt, men det skal være svært.

– Udover at beskytte befolkningens medbestemmelsesret, skal forfatningen også beskytte landet i at blive delt op. Forfatningen skal sikre, at en stat ikke bliver delt op af udefrakommende magter eller af landets egen befolkning. Eksempelvis ved at USA og Canada deler Grønland imellem sig eller ved at landets regioner, såsom Nordgrønland, Østgrønland eller Sydgrønland løsriver sig fra resten af landet. En forfatning skal samle landet, forklarer Ineqi Skourup Kielsen.

Og det er de to emner, som kommissionens medlemmer alle er enige om.

– Men vi har ikke taget stilling til emner i kommissionen udover de to på nuværende tidspunkt, siger han.

– Kalaallit Nunaat namminersulivilissappat aqutseriaatsimik qanoq ilusiliisoqassanersoq Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitanit suli isummerfigineqanngilaq. Kisianni inatsisartoqassaaq inatsisartunilu ilaasortat akuttunngitsumik taarserneqartassapput. Qinikkat sulinerat pillugit innuttaasut naliliisinnaajuannassapput, Ineqi Skourup Kielsen oqarpoq.

– Forfatningskommissionen har endnu ikke taget stilling til hvilken styreform der skal være, hvis Grønland bliver selvstændig. Men der skal være et parlament, og de valgte medlemmerne af parlamentet skal udskiftes med jævne mellemrum. Befolkningen skal altid kunne evaluere de folkevalgtes indsats, siger Ineqi Skourup Kielsen.

LEIFF JOSEFSEN

– Kalaallit Nunaata inatsisissaa tunngavioq qaqugu atuutilissanersoq ilumullu atuutilissanersoq naluarput. Imaassinnaavoq ukiut 50-it qaangiuppat aatsaat tamanna pissasoq. Inatsimmik tunngavioq suliaqarnermi inuusuttut tusarneqarnissaat taamaammat pingaaruteqaqaaq, taakkuusinnaammatami nammiilivinnermik atuutilersitsisut, Ineqi Skourup Kielsen oqarpoq.

– Vi ved ikke hvornår Grønlands kommende grundlov bliver sat i kraft. Det kan være, at det først sker om 50 år. Det er derfor enormt vigtigt, at de unge bliver hørt i forfatningsarbejdet, for det kan meget vel blive dem, som indfører selvstændighed, siger Ineqi Skourup Kielsen.

Høring af første udkast

Kommissionen er i fuld gang med at se på flere emner til det første udkast af landets kommende forfatning, som kommer i det nye år. De tre nedsatte arbejdsgrupper beskæftiger sig med regeringsformer, rettigheder og pligter samt udenrigs- og sikkerhedspolitik. Og selvom der endnu ikke er fremkommet bud på hvordan landet skal ledes i fremtiden, har Ineqi Skourup Kielsen en klar holdning til emnet:

– Kommissionen har ikke taget stilling til om Grønland skal have en præsident, eller om der skal findes en anden løsning. Men det er helt klart at parlamentet skal være befolkningens repræsentanter, og de valgte medlemmerne skal udskiftes med jævne mellemrum. Befolkningen skal altid kunne evaluere de folkevalgtes indsats, og regeringen skal udpeges på baggrund af valgets resultat, siger han.

Men spørgsmålet om hvem der skal have valget og dermed statsborgerskab er et kontroversielt spørgsmål, som Ineqi Skourup Kielsen mener ikke nødvendigvis behøver at være fastlagt i selve forfatningen.

– Indfødsretten giver sig selv, men hvornår man kan blive grønlandsk statsborger, er ikke helt på plads endnu. For hvor mange år skal man have boet i Grønland før man kan blive statsborger? Det spørgsmål bør efter min mening holdes udenfor den kommende forfatning, sådan at den kan ændres ved behov. En ting skal være sikkert, at loven skal være for hele landets befolkning, siger Ineqi Skourup Kielsen, og henviser til kommissoriets ordlyd:

»Forfatningen skal være baseret på og danne ramme om det grønlandske folks kultur, sprog og identitet. Historisk betragtet vil udgangspunktet for inddragelsen af kultur, sprog og identi-

tet være grønlandsk, hvilket vil sige det oprindelige grønlandske folks. Men forfatningen skal tage fuldt hensyn til, at der i nutidens Grønland findes mange borgere med anden baggrund«. Kilde: Kommissorium for Grønlands Forfatningskommission.

Borgerinddragelse

Hidtil har Forfatningskommissionen holdt kortene tæt indtil sig hvad angår deres arbejde. Dette ændrer sig nu, hvor oplysningskampagnen går i gang og det første udkast til den kommende forfatning bliver præsenteret i det nye år. Planen er, at det første udkast kommer i høring, så kommissionen kan nå at justere på baggrund af høringsvarene og have den endelige udkast klar til 21. juni 2021, som Naalakkersuisut har fastlagt.

– Det er meget vigtigt, at de unge inddrages i det her arbejde. Det er en af de vigtigste krav jeg har stillet som formand for kommissionen. For det kan godt være at loven først træder i kraft om 50 år. Så vil det være de unge, som kommer til at stå for implementeringen. Det er derfor enormt vigtigt, at de unge deltager i debatten om den kommende forfatning for Grønland.

– Men når det kommer til stykket, så er det vigtigt at høre børn, unge, voksne og ældre i det her. Vi ved ikke hvornår loven kommer i kraft, så alle synspunkter skal tages med i betragtning. Vores ønske i kommissionen er, at landets kommende forfatning har en dybde og en ordlyd, der er svær at modsige, forklarer Ineqi Skourup Kielsen, som håber på at deadline for aflevering af kommissionens betænkning kan udskydes med et halvt års tid.

– Der har ikke været muligt at rejse rundt i Grønland på grund af Covid-19. Såfremt medinddragelse af landets be-

folkning skal lykkes, og på den måde skabe medejerskab af forfatningsarbejdet, så er vi nødt til at høre dem. Vi har

derfor søgt om et halvt års udskydelse af datoen, men vi har ikke hørt noget endnu.

LEIFF JOSEFSEN

– Kalaallit Nunaat naalagaaffinngussappat naalagaaffinnut arlalinnut avinneqarsinnaannginnissaa Kalaallit Nunaata inatsisaata tunngavioq qulakkiissavaa, Ineqi Skourup Kielsen oqarpoq.

– Grønlands kommende forfatning skal sikre, at Grønland ikke kan deles op i flere selvstændige stater, hvis Grønland bliver en stat, siger Ineqi Skourup Kielsen.

TUNNGAVIUSUMIK INATSISSAP SULIARINERA:

Maannamut ingerlanera alloriaqqinnissarlu

FORFATNING SARBEJDET:

Forløbet indtil nu og de næste skridt

2

Isumalioqatigiissitat nalilersoqqinneqarput

Inatsisartunut 2018-imi qinersisoqarnerata kingorna ukiup sinnera isumalioqatigiissitat sulinerat Naalakkersuisunit nalilersorneqarpoq. Tamanna pissutigalugu isumalioqatigiissitat sulinerat ukiup sinnera uninngavoq.

2018-imut ukiumoortumik nalunaarusiaq isumalioqatigiissitat nittar tagaanni atuarneqarsinnaavoq.

Evaluering af kommissionen

Efter valget til Inatsisartut i 2018 brugte Naalakkersuisut resten af året til at evaluere arbejdet i kommissionen. Af den årsag har dens aktiviteter været indstillet for den resterende del af året.

Årsrapporten for 2018 er tilgængelig på kommissionens hjemmeside.

1

Alloriaqqaarneq

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitalior toqarnissaanik siunnersuut Inatsisartuni arlaleriarluni oqaluuserineqarsimavoq. Inatsisartut ukiaanerani 2016-imi ataatsimiinneranni kingullermik tamanna pivoq amerlanerusuteqartullu siunnersuummik tapersiipput. Tamanna tunngavigalugu Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat Naalakkersuisunit ulloq 26. aprili 2017 pilersinneqarput.

Kalaallit Nunaata tunngaviusumik inatsisissaanik marloqiusamik ingerlasusamik isumalioqatigiissitat suliakkerneqarput. Tunngaviusumik inatsisissap ilaa siulleq Namminersorlutik Oqartussat ataanni Danmarkillu naalagaaffiani atugassarititaasut iluanni Kalaallit Nunaannut tunngatillugu Tunngaviusumik Inatsimmut ilassutitut atuutilersinneqartussa.

Tunngaviusumik inatsisissap ilaa tulleg Kalaallit Nunaat Tunngaviusumik Inatsimmit Danmarkillu naalagaaffianit anippat, inuiaallu kalaallit namminersortumik naalagaaffiorpata aatsaat atuutilertussaavoq.

2017 aqqissuussaannikkut suliasatigullu pilersitsinermut aallartisarnermullu atornerarpoq. Isumalioqatigiissitat ataatsimiinnerit nalinginnaasut tallimat ingerlappaat anguniagassallu pillugit isumasioqatigiillutik. Tamatuma saniatigut Islandimut aamma paasisassarsiorluni angalasoqarpoq. Angalanermit nalunaarusiaq 2017-imullu ukiumoortumik nalunaarusiaq isumalioqatigiissitat nittar tagaanni atuarneqarsinnaapput.

Det første skridt

Inatsisartut har over flere omgange behandlet et forslag om at nedsætte en grundlovskommission. Senest under efterårssamlingen i 2016, hvor et flertal tilsluttede sig forslaget. På den baggrund nedsatte Naalakkersuisut Forfatningskommissionen den 26. april 2017.

Kommissionen fik til opgave at udarbejde et forslag til Grønlands Forfatning i to tempi. Den ene del af forfatningen skulle kunne træde i kraft under selvstyret og supplere det danske riges Grundlov, for så vidt angår Grønland, inden for rammerne af det danske rige.

Den anden del af forfatningen skulle først træde i kraft, når Grønland træder ud af Grundloven og det danske rige, og det grønlandske folk danner sin egen selvstændige stat.

Året 2017 fungerede hovedsageligt som et organisatorisk og fagligt etablerings- og indkøringsår. Kommissionen nåede at afholde fem ordinære møder og et visionsseminar. Derudover blev der holdt en studietur til Island. Rejserapporten og årsberetningen for 2017 er begge tilgængelige på kommissionens hjemmeside.

21. november 2016

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat pilersinneqarnissaannut siunnersuut Inatsisartunit akuerineqarpoq

Forslag om at nedsætte en Forfatningskommission vedtages af Inatsisartut

27. april 2017

Naalakkersuisut isumalioqatigiissitat pilersippaat

Naalakkersuisut nedsætter kommissionen

5. marts 2018

Inatsisartunut qinersinissaq nalunaarutigineqarmat isumalioqatigiissitat sulinertik unitsikkallarpaat

Kommissionen sætter sit virke i bero efter udskrivelsen af valget til Inatsisartut

3

Suliassaq nutarterneqarpoq

Naalakkersuisut Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat sulinerannut tunngavissamik nutaamik akuersippat tamannalu ulloq 29. marsi 2019 saqqummiunneqarpoq. Sulinermut tunngavissaq tunngavissaasunullu nassuiaat Naalakkersuisut nittartagaanni atuarneqarsinnaapput.

Naatsumik oqaatigalugu sulinermut tunngavissaq ataatsimik siunertaqarpoq, tassalu tunngaviusumik inatsisissatut siunnersuummik imalimik isumalioqatigiissitat isumaliutissiissusiussasut Kalaallit Nunaat namminersulivippat atuutsinneqalersinnaasumik.

Tamanna tunngavigalugu isumalioqatigiissitat sulinermut piffissamullu pilersaarummik nutaamik 2019-imi aasakkut akuersippat. Tunngaviusumik inatsisissamik sulineq piffissanut agguarneqarpoq ingerlanissaata aqqiissornissaanut najoqqutassatut atorneqartussamik. Piffissaliunneqartut tulleriinneri imaapput:

- Isumassarsianik pilersitsineq
- Kalaallit Nunaata tunngaviusumik inatsisissaanut missingersuutip siul-liup suliarineqarnera
- Innuttaasunik aallarniutigalugu paasititsiniaaneq
- Missingiutip tusarniutigineqarnera siulleq tullialu
- Tusarniaanermik akissutit pillugit siunersuineq sukumiisumillu isumaliutiginnineq
- Kalaallit Nunaata tunngaviusumik inatsisissaatut siunnersuutip inaar-sarnera kingulleq
- Isumaliutissiissutit allanneqarnera, kiisalu
- Isumaliutissiissutit Naalakkersuisunut tunniunneqarnera.

4

Massakkut inissisimaffik

Missingiut siulleq isumalioqatigiissitanit inaarsarneqaleruttorpoq. Aalajangersakkanut paragraffinullu ataasiakkaanut allannguutissatut sinnersuutit suleqatigiissitanit katersorneqaleruttorput. Sulineq tamanna piareerpat missingiutip aappaa ukiap ingerlanerani saqqummiunneqassaaq.

Her og nu

Her og nu er kommissionen ved at finpudse det første udkast. Der arbejdes på nuværende tidspunkt på at samle ændringsforslag til enkelte bestemmelser og paragraffer fra arbejdsgrupperne. Når det arbejde er færdigt, bliver det andet udkast præsenteret hen på efteråret.

Arbejdsgrundlaget blev fornyet

Naalakkersuisut vedtog et nyt arbejdsgrundlag for Forfatningskommissionen, som blev offentliggjort den 29. marts 2019. Kommissoriet og en beskrivelse af forudsætningerne for kommissoriet er begge tilgængelige på Naalakkersuisuts hjemmeside.

Kort fortalt begrænser kommissoriet sig til et enkelt scenario, nemlig at kommissionen udgiver en betænkning indeholdende et forslag til en forfatning, der kan gælde for et kommende selvstændigt Grønland.

På den baggrund vedtog kommissionen i sommeren 2019 en revideret arbejds- og tidsplan. Forfatningsarbejdet blev inddelt i faser, der tjener som retningslinjer for tilrettelæggelsen af processen. Fasernes rækkefølgen ser således ud:

- idégenerering
- arbejde med et første udkast til Grønlands Grundlov
- indledende borgeroplysning
- første høring og anden høring af udkastet
- rådslagning og grundig overvejelse af indkomne hørings svar
- sidste finpudsning af forslag til Grønlands Grundlov
- betænkning nedskrives, samt
- aflevering af betænkning til Naalakkersuisut.

5

Alloriaqqinnissaq

Alloriarnerup tullerissavaa inatsit tunngaviusussaq pillugu sulinermik oqaatsillu »inatsit tunngaviusup« imarissaa pillugu paasititsiniaanissaq. Innuttaasunik peqataatitsineq pillugu qupperneq 8-9-mi atuagassaqarpoq.

Paasissutissiinermik aviisi manna »Katu« tamatumunnga ilaavoq. Atuagaaraq qulequtalik »Inatsit tunngaviusussaq pillugu sulineq – naatsumik oqaluttuaralugu« inoqutigiinnut tamanut aamma ag-guaanneqartussaq takkutissaartaaq.

Saaffigisat ukioqatigiiaallu aalajangersimasut angunissaannut ator-tussat arlaqartut aamma suliaralugit aallartinneqarput.

Næste skridt

Næste skridt er opstarten af en oplysningskampagne, om forfatningsarbejdet og hvad begrebet »forfatning« (grundlov) dækker over. Du kan læse mere om borgerinddragelse på side 8-9.

Nærværende informationsavis »Katu« (en eskimoisk trommestik) indgår som led i denne fase. Desuden er en pjece på vej med titlen »Forfatningsarbejdet – kort fortalt«, som også bliver husstandsomdelt.

Endelig er der taget hul på en række produktioner, der er beregnet til at nå bestemte mål- og aldersgrupper.

23. marts 2019

Naalakkersuisut suliassap imassaamik nutaamik akuersippat

Naalakkersuisut vedtager et nyt kommissorium

1. maj 2019

Naalakkersuisut Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitanik nutaanik pilersitsippat

Naalakkersuisut nedsætter en ny Forfatningskommission

21. juni 2021

Kalaallit Nunaata tunngaviusumik inatsisissaanut missingiut Naalakkersuisunut isumalioqatigiissitanit tunniunneqassaaq (allanngortoqaratarsinnaanera eqqarsaatigineqassaaq)

Kommissionen afleverer et udkast til Grønlands Grundlov til Naalakkersuisut (med forbehold for eventuel ændring)

Innuttaasunik peqataatitsineq aallartippoq

**Innuttaasut
peqataatinneqarnissaat
Inatsit Tunngaviusussaq
pillugu
Isumalioqatigiissitanit
tamaviaarunneqarpoq,
sinerissamulli angalarniq
Covid-19 pissutaalluni
ajornartorsiutaavoq**

Paornáguak Kleist
muku1974@gmail.com

Inatsisartunut 2019-imi qinersinerup kingorna Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitani ilaasortassanik nutaanik toqqaasoqarpoq suliassarlu marloqiusaasimasooq iluarsineqarluni: »Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat Kalaallit Nunaata tunngaviusumik inatsisissaa missinger-suusiusavaa, Kalaallit Nunaata ulloq namminersulerfianiit atuutilertus-sangorlugi.«

Tassunga atatillugu inatsimmut tunngaviusussamat missingiutip siulliup piareernissaata tungaanut sulinerup isumalioqatigiissitap iluinnaani ingerlanissaa aalajangiunneqarpoq. Aalajangiineq suliakkiisummi Kalaallit Nunaanik, innuttaasuunik, oqaluttuarisaanerrannik kulturiannillu suliassatigut ator-neqarsinnaasunillu ilisimasalinnik inatsimmik tunngaviusussamik siunnersuu-

siorluni sulinermut ilanngussisoqarsinnaanisaanik naqissusiisimanermit naapertuuppoq.

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat allattoqarfianni pi-sortartaaq Karen Kiær Jakobsen aasaanerani 2020-mi sulilermalli innuttaasunut paasititsiniaanissamat innuttaasunillu peqataatitsinissamat piumasaqaammik piviusunngortitsiniarluni sulisunilu ulappussimapput.

– Suliassat naammassinissaannut inuttassaaleqineq pissutigalugu innuttaasunik peqataatitsinissamat suliassaq uninngasimavoq. Maanna atuagannguaq qulequtalik »Inatsit tunngaviusussaq pillugu sulineq – naatsumik oqaluttuaralugu« aamma Malou Media suleqatigalugu videot arfinillit nammassisarneqaleruttorput, Tusagassaqartitsivik Sermitsiaq.AG suleqatigalugu aviisiliaq una immaqalu Nuuk Centerimi unammisitsinermik, suliatsinnik takutitsinermut isumalioqatigiissitanilu ilaasortat suliartik pillugu oqaluttuartissinnaallugit apeq-qtinullu akissuteqartissinnaallugit aaqqissuussinerit suliaraagut, Karen Kiær Jakobsen oqaluttuarpoq.

Atuagaaraq

Atuagaaraq »Inatsit tunngaviusussaq pillugu sulineq - naatsumik oqaluttuaralugu« inoqutigiinnut tamanut ag-guaanneqassaaq oktobarillu aallartinnerani 2020-mi naqitigassangorlugi piareersarneqarluni. Atuagaqqami isumalioqatigiissitap sulineranut tunngaviusoq, isumalioqatigiissitani suliart pingaarnerpaat, taaguutip »inatsi-

sip tunngaviusup« isumaa, kalaallit soq inatsimmik tunngaviusumik peqassanersut, innuttaasunik peqataatitsineq kiisalu 2020-mi 2021-milu pilersaarutit pillugit imaqarpoq.

– Suliassarivarput innuttaasut paasitissallugit Kalaallit Nunaat aatsaat namminersulivilissappat inatsit tunngaviusussaq atuutilissamat. Inatsimmik tunngaviusumik suliqaarneq nunap naqqaniit sanarfineranut, iluaniit sanarfineranut tunngassuteqarpoq, Karen Kiær Jakobsen nassuiaavoq.

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat HS-Analyse isumaqatigiissuteqarfigisimavaa innuttaasut isumaannik misissueqqullugu. Apeq-qtitit qulit suliarineqarsimapput, taasumallu takutissavaa inatsimmik tunngaviusussamik suliqaarneq pillugu innuttaasut sunik ilisimasaqarnersut qanorlu isumaqarnersut.

– Marloriarluni misissuisoqarnissaa eqqarsaataavoq. Innuttaasunik paasititsiniaalinnginnermi kingornalu. Tassunga atatillugu oqaatigereernittut atortussanik arlalinnik suliqaarpugut innuttaasunut siammartigassatsinnik. Allagartarsualiortitsisimavugut, allaatit atortullu allat inunnik oqaloqateqarneni oqallitsitsinernilu atugassagut. Taakku ingerlanneqareerpata misissuinerup aappaa ingerlanneqassaaq innuttaasunik paasititsiniaaneq iluaqutaasi-manersoq uuttortarniarlugu, Karen Kiær Jakobsen oqaluttuarpoq.

Covid-19

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isuma-

lioqatigiissitani ilaasortat illoqarfinnut annernut suliartik pillugu oqaluttuariatorlutik innuttaasullu apeqquteqarlutilu oqaaseqaateqarsinnaanissaat periarfissinniarlugit angalasaqattaarnissaat neriuutaasimagaluarpoq. Pilersaarutilli isumalioqatigiissitani ilaasortatit unimisinneqartariaqarsimapput Covid-19-imik nappaalasoqarnera pissutigalugu.

– Sapinngisamik amerlanerpaanut oqallitsiterusukkaluaqaagut. Covid-19-ili pissutigalugu isumalioqatigiissitani ilaasortat angalasinnaangillat. Namminersorlutik Oqartussanit najoqqutassat taamaatsillugit kommuni-nemi maani (Kommuneqarfik Sermer-

Borgerinddragelse er påbegyndt

**Forfatningskommissionen
gør hvad de kan for at
inddrage borgerne, men
Covid-19 har skabt
udfordringer med at komme
ud til kysten**

Paornáguak Kleist
muku1974@gmail.com

Efter valget til Inatsisartut i 2019 blev der valgt nye medlemmer til Forfatningskommissionen og kommissoriet blev justeret fra en to-strengt-forslag, til at: »Forfatningskommissionen udarbejder udkast til en forfatning for Grønland, der skal træde i kraft den dag Grønland bliver en selvstændig stat.«

I den forbindelse bekræftede den nye kommission, at arbejdet skulle foregå internt indtil det første udkast til den

kommende grundlov, lå klart. En beslutning, der lå i tråd med kommissoriet, der fastslår at fagkundskab og kvalificeret viden om Grønland, det grønlandske folk, dets historie og kultur skal inddrages i arbejdet med at skrive forslaget til en forfatning.

Siden den nye sekretariatschef Karen Kiær Jakobsen begyndte på sit arbejde i Forfatningskommissionens sekretariat i sommeren 2020, har hun og resten af hendes team arbejdet for at realisere kravet om borgeroplysning og borgerinddragelse.

– Opgaven med borgerinddragelse har ligget stille på grund af manglende hænder til at løse opgaverne. Nu er vi i fuld gang med at færdiggøre en lille bog på med titlen »Forfatningsarbejdet - kort fortalt«, seks videoer i samarbejde med Malou Media, denne indstiksavis i samarbejde med Mediehuset Sermitsiaq.AG, og et arrangement eventuelt i Nuuk Centeret, hvor vi har planlagt en dag med konkurrencer, visning af vores

produkter og hvor medlemmer af Forfatningskommissionen kan tale om deres arbejde og svare på spørgsmål, fortæller Karen Kiær Jakobsen.

»Forfatningsarbejdet - kort fortalt«

Den lille bog »Forfatningsarbejdet - kort fortalt« vil blive husstandsomdelt og var under klargøring til at blive trykt i starten af oktober 2020. Pjecen handler om grundlaget for kommissionens arbejde, de vigtigste opgaver i kommissionen, hvad betyder begrebet »grundloven«, hvorfor grønlandere skal have en grundlov, borgerinddragelse og planerne for 2020-2021.

– Vores opgave bliver at fortælle landets befolkning, at grundloven først træder i kraft, hvis Grønland en dag bliver selvstændig. Forfatningsarbejdet handler om at bygge et land op fra grunden, at bygge det op indefra, forklarer Karen Kiær Jakobsen.

Forfatningskommissionen har indgå-

et en aftale med HS-Analyse til at udføre en meningsmåling blandt befolkningen. Der er udarbejdet ti spørgsmål, som skal vise hvad befolkningen ved om forfatningsarbejdet og hvad de mener om det.

– Ideen er at foretage to undersøgelser. En før borgeroplysningen går i gang, og en efterfølgende. I den anledning har vi som sagt produceret flere materialer, som skal spredes ud til befolkningen. Vi har fået lavet bannere, kuglepenne og andre gadgets, som vi vil bruge til at tale med folk, og holde debatter. Når disse ting er udført, skal den anden analyse blive lavet, så vi kan måle om borgeroplysningen har virket, fortæller Karen Kiær Jakobsen.

Covid-19

Forhåbningen har ellers været at Forfatningskommissionens medlemmer kan rejse til at alle de større byer for at fortælle om deres arbejde, og give befolkningen en mulighed for at stille

LEIF JOSEFSEN

sooq, aqq.) taamaallaat aqqissuisinnaavugut. Taamaammatt ulloq ataaseq marlulluunniit Nuummi ingerlatseqqaarniarpugut, kingornalu Paamiut Tasiilartu tikissallugit pilersaarpugut. Ittoqqortoormiit tikissamaarnikuugaluaratsigu angalanerulli Islandikkut ingerlasussaanera pissutigalugu tamanna massakkut pisinnaangilaq, Karen Kiær Jakobsen oqarpoq.

Inatsit tunngaviusussaq pillugu sulineramik oqariartuutip siaruarternissaanut atortussat Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit Allattoqarfiannit maanna utaqqineqarput. Videonut arfinilinnut immiussinerit naammassereerput, atuagaaraq inaarsarne-

galeruttorpoq, nipilersuummik ilisarnaattissamik unammisitsineq naammasereerpoq videonullu immiunneqassalluni allarpassuillu ingerlanneqarlutik.

– Angalanissanut pilersaarusiornernut atatillugu Covid-19-ip ajornartorsioritsinera neriuppunga taamaattasooq Kommuneqarfik Sermersuup avataani illoqarfinnut aamma tikissinnaaniassagatta. Taamaangippat innuttaasunik peqataatitsinissamut periarfissiisunik allatut periarfissarsioritariagassaagut.

– KNR attavigaarput suliap inernera maannamiillu pilersaarutit pillugit oqaluttuarnissamut Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit sulineranni innuttaasunik peqataatitsinierneq Covid-19 pissutaalluni ajornartorsiuutaavoq. Sapinngisarli tamaat tamassuma iluatsinnissaa allattoqarfimmi pisortap Karen Kiær Jakobsenip sulisuisalu assoruullutik sulissutigaa.

Covid-19 har skabt udfordringer i forbindelse med borgerinddragelsen af Forfatningskommissionens arbejde. Sekretariatschef Karen Kiær Jakobsen arbejder dog sammen med sit team ihærdigt for at det kan lykkes så godt som muligt.

ilaasortaata aallakaatitsinermut peqataasinnaannissaat neriutugalugu. Tamanna oqariartuummik siammartereqataasinnaavoq, Karen Kiær Jakobsen oqaluttuarpoq, tamassumunnga ilutigitillugu isumalioqatigiissitani suleqatigiissit sulisullu akornanni attaveqatigiinnermik pitsanngorsaasimasooq.

Attaveqatigiinnermik pitsaannerusoq

– Ammanerusumik sulieruseqarnissaaq atuutilersippara. Illumi susoqarpa? Suleqatigiissit ataatsimiinneranni suut oqaluserineqarpat? Sulisut pillugit nutaarsiassaqarpa? Ineqi Skourup Kielsen siulittaasut nutaarsiassanik septembarimi siullerpaamik allakkiorpoq 2020-mi januaarimiit septembarimut susoqarsimaneramik oqaluttuarmik. Nutaarsiassanik allakkiaq soqutigisaqatigiinnut nassiunneqarpoq nittartakkamullu ilineqarluni. Ataatsimiinnerit sapinngisamik tamarmik nittartakkami isumalioqatigiissitallu Facebookimi qupperneranni oqaluttuarineqassapput, Karen Kiær Jakobsen, attaveqatigiinnermik pitsanngorsaanerit atatillugu tusagassiornermut pisortamik allattoqarfimmi atorfinitsiniartooq oqaluttuarpoq.

– Inatsimmik tunngaviusussamik suliaqarnermi innuttaasunik peqataatitsinermut suliasat ataqatigiissarneqassapput tusagassiornermullu pisortap suliat naammassineqarnissaat qulakkiissavai. Tamassuma saniatigut Covid-

19-eqarnerani innuttaasut qanoq peqataatinneqarsinnaanerit eqqarsaatigineqassaaq. Assersuutigalugu oqarutta Katuami aamma/immaqaluunniit Ilimmarfimmi oqallitsitsinierut nappaalernerup nalaani amerlanerpaamik 100-uusinnaassapput. Innuttaasunik peqataatitsiniernerit tamanna killiliivoq. Internet atorlugu oqallitsitsineq aqqiisutaasinnaavoq. Taamaaliornikkut nuna tamakkerlugu peqataasoqarsinnaasaaq, Karen Kiær Jakobsen oqarpoq.

Isumalioqatigiissit qalipaateqanngitsut

Nammiillivinnissamik inatsimillu tunngaviusussamik suliaqarnermik oqallinnerit immikkoortinniarlugit inatsimmik tunngaviusussamik suliaqarnermi partiip qalipaataa apeqqaatinnegangitsoq oqariartuutaavoq. Imaappoq, isumalioqatigiissitani ilaasortat sulinerminni partii tunuliaqutertik aallaavigissanngikkaat.

– Tamanna innuttaasunut paatsuunganarsinnaavoq. Sammisarli aalajangerneqareerpoq. Isumalioqatigiissitani ilaasortat Naalakkarsuisut suliakkinnerat aallavigalugu kiisalu Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitani sulinerit malitassat akuerineqarsimasut aallaavigalugit nuna tamakkerlugu innuttaasut tamaasa sullitissavaat. Nunap inuik ataatsimoorfigineqarsinnaasut ujartorpaat. Sulinermilu matumani tassa oqariartuut, Karen Kiær Jakobsen naggasiivoq.

spørgsmål og kommentere. Covid-19 pandemien har dog været årsag til at kommissionen har måttet bremse hårdt for planlægningen.

– Vi vil så gerne holde debatter for så mange som muligt. Men kommissionsmedlemmerne må ikke rejse på grund af Covid-19. Med de retningslinjer der er fra selvstyret, så kan vi kun arrangere noget her i kommunen (Kommuneqarfik Sermersooq, red.). Så vi starter med at holde en til to dage i Nuuk, og efterfølgende planlægger vi at komme til Paamiut og Tasiilaq. Ittoqqortoormiit havde vi ellers også planlagt at komme til, men det kan ikke lade sig gøre fordi rejsen går via Island, siger Karen Kiær Jakobsen.

Lige nu afventer Forfatningskommissionens Sekretariat de materialer de skal bruge til at sprede budskabet om forfatningsarbejdet. Optagelserne til de seks videoer er færdige, finpudsningen af bogen er i fuld gang, Jingle-konkurrencen er færdig og skal indspilles til

videoerne og meget mere.

– Vi håber at de udfordringer Covid-19 giver i forbindelse med rejseplanlægningerne slutter, så vi kan komme ud til andre steder end byerne i Kommuneqarfik Sermersooq. Ellers må vi finde andre muligheder, som giver mulighed for at inddrage landets befolkning.

– Vi har kontaktet KNR i håb om at få medlemmerne af Forfatningskommissionen ind til et program om status for arbejdet, og hvad planen er fremadrettet. Det kunne være med til at sprede budskabet, fortæller Karen Kiær Jakobsen, som samtidig har optimeret den interne kommunikation både imellem arbejdsgrupperne i kommissionen og i sekretariatet.

Styrker kommunikationen

– Jeg har indført en mere åben arbejds-gang. Hvad sker der i huset? Hvad har man talt om under arbejdsgruppemøderne? Er der nyt om medarbe-

jderne? Ineqi Skourup Kielsen har som formand udgivet sit første nyhedsbrev i september, som fortæller om arbejdet fra januar til september i 2020. Det nyhedsbrev sendes til interesseorganisationerne og er lagt i hjemmesiden. Vi skal så vidt som muligt fortælle om alle mødeaktiviteter både i hjemmesiden og i kommissionens Facebook-side, fortæller Karen Kiær Jakobsen, som ansætter en informationschef i sekretariatet, for netop at styrke kommunikationen.

– Opgaverne i inddragelsen af borgerne i forfatningsarbejdet skal koordineres, og den nye informationschef skal sikre at de opgaver bliver udført. Derudover skal der tænkes i hvordan vi kan sikre borgerinddragelsen under Covid-19. Lad os sige, at vi eksempelvis arrangerer en debataften i Katuaq og/eller i Ilimmarfik hvor der højst må være 100 i samme lokale under pandemien. Det sætter en begrænsning i borgerinddragelsen. En løsning kunne være at

holde debatten over internettet. På den måde kan vi have deltagelse fra hele landet, siger Karen Kiær Jakobsen.

Kommission uden partifarve

For at adskille debatten om selvstændighed og forfatningsarbejdet er budskabet at forfatningsarbejdet er apolitisk. Det vil sige, at medlemmerne af kommissionen ikke skal arbejde i kommissionen ud fra deres partipolitik.

– Dette kan virke enormt forvirrende for befolkningen. Men fokus er fastlagt. Kommissionsmedlemmerne er valgt til at arbejde for hele landets befolkning ud fra Naalakkarsuisuts kommissorie samt ud fra den vedtagne forretningsorden for Forfatningskommissionen. De søger det der kan samle landets befolkning. Og det er budskabet i dette arbejde, slutter Karen Kiær Jakobsen.

Kalaallit naalagaaffianni aqutseriaasissaq

Kalaallit Nunaat namminersulivilissappat aqutseriaasissap qanoq ittuunissaa Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitanit isummerfigineqartussat ilagaat. USA-misut præidentimik qinersisoqartassava, inatsisartuni amerlanerussuteqarneq tunngavigalugu ministeriunermik toqqaasoqartassava imaluunniit allatut aaqiisooqassava?

Paornánguak Kleist
muku1974@gmail.com

Kalaallit Nunaanni namminersortumi inatsisartut inatsisiliortuupput, Naalakkersuisut inatsisilik atorfitsisuupput eqqartuussiviillu eqqartuussisuulutik. Tamanna Inatsisartut Naalakkersuisullu pillugit Inatsisartut inatsisaanni kingullermik 2010-mi allangortinneqarsimasumi nassuiarneqarpoq. Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitanit apeqquterujussuit taamaammatt ilagaat Kalaallit Nunaat namminersulivilissappat aqutseriaaseq sorleq atorneqassanersoq.

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitanit siulittaasup tullia Naalakkersuisuataasillu pillugit suleqatigiissitanit siulittaasooq Kuupik Vander-

see Kleist oqarpoq, isumalioqatigiissitanit aqutseriaatsimik aalajangersimasumik inassuteqarnissartik suli angungikkaat, taamaakkaluatorli tunngaviusussat takorloorneqartut arlallit eqqartoreerlugit.

– Inuiaqatigiinni naalakkersuinikkut aqutseriaatsimi »tamatt oqartussaaqataaneratt« tunngavigineqartoq misilittaqaqarfiusorlu, allamik naapertuilluarnerusumik taarseruminaappoq. Kisianni »tamatt oqartussaaqataaneratt« assigiinngisitaartumik aamma atuutsinneqartarmat, itinerusumik eqqarsaatersuutigigaanni apeqqutit tassunga tunngasut allat qaffakaalersarput, Kuupik Vandersee Kleist oqarpoq.

Periutsit atuutereersut

Assersuutigalugu oqaatigaa Schweizimi tusaamaneqaataasut ilagigaat sorpassuit inunnut tamanut taasissutigisassanngortinneqartarnerat, assersuutigalugu aqquserngit sanaartorneqarnissaannut tunngasut, ukiunilu kingulliunerusuni assersuutigalugu saktuut timmisartussaannik pisinissaq, akissarsiat minnerpaaffissaat kiisalu meeqqanik kinguaassiuutitigut innimiilliorsimasut pisinnaatitaaffiinnut tunngasut inuiannit taasissutigineqarput.

– Allatut oqaatigalugu tamatt oqartussaaqataaneratt assigiinngisitaartumik atuutsinneqartarpoq, apequtaasarluni sinniisutut qinigaasimasut sunik qanorlu annertutigisunik aalajangersaasinnaassanersut, Kuupik Vandersee Kleist nassuiaavoq.

Kalaallit Nunaalli namminersulivilissappat aqutseriaatsit pioreersut ingerlaannarnissaat Kuupik Vandersee Kleistip ilimagaa.

– Arlariinnik parteeqarsinnaaneq nunatsinni sungiusimavarput, pisinnaati-
taaffiullu tamattuma nangittumik atu-

tiinnarnissaa takorlooruminarluni. Arlariinnik parteeqarsinnaatitaanerup qulakkeertussavaa inuiaqatigiit aqqisuussaaneannut ingerlanneqarnerannullu assigiinngisitaartunik naalakkersuinikkut aallaaveqarluni isummorsortoqarsinnaanissaa.

– Isumaqatigiinniarnikkut amerlanerussuteqarnikkullu naalakkersuinikkut aalajangiisinnatitaaneq (parlamentarisme) nunatsinni aamma atuutsinneqarpoq. Taamatut periuseqarneq tamatt oqartussaaqataanneannut attuumasuteqarpoq, amerlanerussuteqarlunilu isumaqatigiinniareernikkut aalajangiisinnaneerup qulakkeertussavaa ikinerussuteqartut isummorsornerisa tusaaniarneqartarnissaat. Tamattuma atuutiinnarnissaanik Isumalioqatigiissitanit inassuteqarumaartut ilimanarnerpaajuvoq, Kuupik Vandersee Kleist oqarpoq.

Siuttoqarneq

Apeqquterpassuit allat suli paaseqatigiiffiunngitsut annertuumilli Inatsisissamut Tunngaviusumut sunniuteqartussat ilaatigut naalakkersuinikkut allatigullu siuttoqarnermut tunngasut Kuupik Vandersee Kleist oqarpoq, ukulu tuluttut pingasut eqqaavai:

1. Nunarput Kunngaqarfimmiit avisasaassava? Assersuutigalugu Island naalagaaffittut namminersulereeraluarluni ukiuni 1918-imiit 1944-imut danskit kunngiat kunngimittut attatiinnarpaat, aatsaallu 1944-imi Præsidenteqalerlutik. Taassuma annerusutigut Kunngip pisussaaffigisimasai tiguai.

2. Nunatsinni Præsidenteqalissaagut? Taamaassappallu taassuma pisinnaati-
taaffii oqartussaaffiilu suussappat? Præsidentip pissaaneqartitaanera sumut killeqassava? Naalakkersuinikkut nammineerluni pissaaneqartitaassava

imaluunniit naalagaaffik sinnerlugu kiinnertartuuginnassava?

3. Naalakkersuisunut siulittaasuusartussat qinerneqartarnerat qanoq aqqissuunneqassava? Præsidenteqasaguttalu, tassunga naleqqiullugu qanoq pissaaneqartitaassava sunillu oqartussaaffeqassava?

– Qulaani eqqaaneqartut Isumalioqatigiissitanit isummorsorfigineqassapput. Apeqqutit pingaarutillit tamarmik inaarutaasumik inuiannit taasisitsinikkut aalajangiiffineqassapput, tamanali tikitsinnagu qulaajaanerit, tusarniaanerit, isumasioqatigiinnerit apeqquersuinerit kiisalu Naalakkersuisut Inatsisartullu isummorsornerat aqqusarneqaaqqaassapput, Kuupik Vandersee Kleist oqarpoq.

Styreformen i staten Grønland

En af de ting, som Forfatningskommissionen skal tage stilling til er, hvilken styreform der skal være i Grønland, hvis Grønland bliver selvstændigt. Skal der vælges en præident som i USA, en statsminister på baggrund af et flertal i parlamentet eller en helt tredje løsning?

Paornánguak Kleist
muku1974@gmail.com

Styreformen i det selvstyrende Grønland i dag er en lovgivende magt hos In-

atsisartut, den udøvende magt hos Naalakkersuisut og den dømmende magt hos domstolene. Dette er beskrevet i Inatsisartutloven om Inatsisartut og Naalakkersuisut, som sidst blev ændret i 2010. Et af de store spørgsmål i Forfatningskommissionens arbejde er derfor, hvilken styreform Grønland skal have, hvis landet bliver en selvstændig stat.

Næstformand i Forfatningskommissionen og formand i Arbejdsgruppen vedrørende regeringsformer, Kuupik Vandersee Kleist, siger, at kommissionen endnu ikke er kommet frem til en anbefaling om en bestemt styreform, men at de allerede har diskuteret mange emner som de mener vil være grundlæggende.

– Det er svært at forestille sig at grundlaget for den styreform der er i samfundet og det vi har erfaring med, »demokratiet«, skulle erstattes med

noget andet. Men fordi »demokrati« forstås og praktiseres på forskellige måder, opstår der andre spørgsmål frem om emnet, når man tænker dybere over det, siger Kuupik Vandersee Kleist.

De eksisterende former

Han nævner eksempelvis at Schweiz er kendt for at sætte mange forskellige emner til folkeafstemning, for eksempel byggeri af veje, og i de senere år har der eksempelvis folkeafstemning om køb af jægerfly, fastsættelse af mindsteløn samt rettighederne for børn der har været udsat for seksuelle krænkelser.

– Sagt på en anden måde, så bliver demokratiet benyttet på forskellige måder alt efter hvad og hvordan de valgte har mulighed for at beslutte, forklarer Kuupik Vandersee Kleist.

Det er dog styreformerne i Grønland, som Kuupik Vandersee Kleist forventer

vil fortsætte, hvis Grønland bliver selvstændig en dag.

– Vi er vant til at der kan være flere partier her i landet, og det er nemt at forestille sig, at dette fortsætter. Muligheden for at der kan være flere partier skal sikre, at det er muligt at have forskellige holdninger til samfundets opbygning og hvordan det drives.

– Muligheden for at foretage politiske forhandlinger og tage beslutninger på baggrund af flertallet, parlamentarisme, benyttes også her i landet. Den metode handler om demokrati, og muligheden for at et flertal kan tage beslutninger efter forhandlinger skal sikre at mindretallet kan blive hørt. Der er stor mulighed for, at kommissionen vil anbefale at dette fortsætter, siger Kuupik Vandersee Kleist.

Ledelse af landet

Kuupik Vandersee Kleist siger, at der

KATU

Aviisip matuma aterraa »Katu«, tassaasoq qilaatip anaalerutaa.

Katu inuiaat Inuit itsarsuarli atortorivaat.

Palasi Chr. Rosing ima allappoq: »Anaalerutaa katuanik (katummik taasarpaat) ilaasa puisiusamik nooqartittarpaat isuatalu aappaanut natsersuup nannulluunniit kigutaa mangulugu serratitaqartillugu«.

Ilisimatoq William Thalbitzer aamma issualaassavarput, katuap iluaqutaaneranut takussutissatut: »...Ammassalimmiut inngerneq nuannarisorujussuugamikku angutit tamangajammik immikkut ullut tamaasa inngertarput. Inuusuttut arnat angutillu nuniallutik qaqqaniikkaangamik inngertarput...«

H.C. Petersen soqutiginarturnik paasissutissiisoq naggasitutigissavarput: »Siulitta oqaluttuaanni inuit kisimik iverneq ajorput. Uumasuttaaqqat allat inuttulli ivertitaasarput »qaqulluukaasik tipittuukaasik« eqqaaginnariaqarpoq, tassalu kanajoq qaqqullullu ivigariit. Allermik aqissimillu oqaluttuaq qanga iverutitut sanallugu inngerutigineqartarpoq«.

KATU

Denne avis hedder »Katu«, hvilket er Inuit-trommens trommestik.

Trommestikken har været Inuits udstyr fra oldtiden.

Præsten Chr. Rosing skriver således: »Trommestikken kaldes for »katua«, og nogle har noget der ligner en sæl på spidsen, og på den anden spids stikker de en tand af enten en klapmys eller en isbjørn, som en form for trylleformular«.

Vi citerer også lige forskeren William Thalbitzer, som dokumenterer trommestikkens benyttelse: »...beboerne i Ammassalik er meget glad for at synge trommedans, næsten alle mænd synger trommedans hver dag. De unge kvinder og mænd synger, når de er i fjeldene for at plukke bær...«

Vi slutter af med en interessant oplysning fra H.C. Petersen: »I vores forfædres fortællinger var det ikke kun menneskene som sang trommedans. Dyrene sang ligesom menneskene trommedans, og vi kan bare nævne »qaqulluukaasik tipittuukaasik«, som er en ulk og en malleuk der synger for hinanden. Fortællingen om en havlit og en rype blev i gamle dage fortalt ved at synge med trommedans«.

stadig ikke er fælles forståelse for mange spørgsmål som kommer til at have stor indflydelse på den kommende grundlov blandt andet om styreform og andre ting om ledelse. Han nævner de tre følgende emner:

1. Skal Grønland løsrive sig fra Kongeriget? For eksempel fastholdt Island den danske konge som deres konge fra 1918 til 1944, selvom landet var blevet en selvstændig stat, og fik først deres første præsident i 1944. Præsidenten overtog de fleste af de pligter som Kongen havde haft.

2. Skal Grønland have en præsident? Og hvis det er tilfældet hvilke rettigheder og ansvar skal præsidenten have? Hvor skal præsidentens magt grænse sig til? Skal præsidenten selv have en

politisk magt eller skal præsidenten bare være landets ansigt ud ad til?

3. Hvordan skal valget af formanden for regeringen organiseres? Og hvis vi skal have en præsident, hvilken magt og hvilke ansvar skal formanden for regeringen have?

– Kommissionen skal tage stilling til de emner, som nævnes foroven. Alle vigtige emner skal til endelig folkeafstemning, men forinden skal vi igennem undersøgelser, høringer, seminarer og stille spørgsmål og Naalakkersuisut og Inatsisartut skal også tage stilling til emnerne, siger Kuupik Vandersee Kleist.

– *Isumaqatigiinniarnikkut amerlanerussuteqarnikkullu naalakkersuinikkut aalajangiisinnatitaaneq nunatsinni aamma atuutsinneqarpoq. Tamatuma atuutiinnarnissaanik Isumalioqatigiissitat inassuteqarumaartut ilimanarnerpaajuvoq, Inatsit Tunngaviusussaqq pillugu Isumalioqatigiissitani siulittaasup tullia Naalakkersuerialu pillugit suleqatigiissitami siulittaasoo Kuupik Vandersee Kleist oqarpoq.*

– *Muligheden for at foretage politiske forhandlinger og tage beslutninger på baggrund af flertallet, parlamentarisme, benyttes også her i landet. Der er stor mulighed for, at kommissionen vil anbefale at dette fortsætter, siger næstformand i Forfatningskommissionen og formand i Arbejdsgruppen vedrørende regeringsformer, Kuupik Vandersee Kleist.*

LEIFF JOSEFSEN

Ordforklaringer

Demokrati

Udtrykket demokrati består af to bestanddele, der er slået sammen på græsk (nemlig demos: »folk«, det vil sige den mindste enhed inden for kommunerne i Attika – og krotos: »magt«) og kan formentlig på grønlandsk forklares tydeligt på følgende vis: den jævne befolknings ret til at træffe beslutninger inden for vigtige samfundsanliggender, også kaldt folkestyre.

Det fulde demokrati trådte i vort land i kraft i 1948, dengang fik kvinder valgbarhed og stemmeret på lige fod med mænd.

Magtens tredeling

Adskillelsen af magten i tre – den lovgivende, udøvende og dømmende magt – er gennemført i demokratiske stater for at sikre borgerne mod overgreb fra myndighederne.

Magtens tredeling er stadfæstet i selvstyreloven, hvor der står: »den lovgivende magt [er] hos Inatsisartut, den udøvende magt hos Naalakkersuisut og den dømmende magt hos domstolene.«

Parlamentarisme

En Naalakkersuisoq, der indkasserer et mistillidsvotum fra Inatsisartut, har pligt til at træde tilbage. På samme måde har formanden for Naalakkersuisut, der indkassere et mistillidsvotum fra Inatsisartut, pligt til at træde tilbage, og give et andet medlem lejlighed til at danne et nyt Naalakkersuisut eller at udskrive nyvalg til Inatsisartut i utide.

Princippet om positiv parlamentarisme gælder her i landet, det vil sige at et flertal i Inatsisartut skal udtrykke sin tillid til Naalakkersuisut før den kan dannes.

Parlamentarismen blev indført i 1984 her i landet. Adskillelsen af rammerne for den lovgivende og den udøvende magt betegnes ofte som indførelsen af parlamentarisme i Grønland. Inatsisartut og Naalakkersuisut fik i 1988 hver sin formand.

Et folk

Et folk defineres som en gruppe per-

soner, der besidder karakteristika, der adskiller dem fra andre folk. Endvidere sigtes med udtrykket »folk« normalt til befolkningsgrupper, der er knyttet til et særligt landområde.

Kriterier kan også omfatte fælles sprog, historie, etnicitet, kultur og religion. Desuden skal der være en følelse af social samhørighed, fælles skæbne og en fælles kollektiv identitet for, at en sådan gruppe kan karakteriseres som et folk.

En stat

Når man taler om et folk, kræves endvidere et særligt tilhørsforhold til et bestemt afgrænset geografisk område. Dette kriterium skal ses på baggrund af den særlige sammenhæng, der traditionelt består mellem folk og stat, hvorefter kommer folket historisk før nationalstaten. Staten er således det politiske og juridiske udtryk for et allerede eksisterende folk. Tilknytningen til et bestemt territorium tjener endvidere som et særkende, hvorved et folk adskiller sig fra et andet.

En union

En union med et andet land betyder, at en suveræn stat dannes, men at staten deler statsoverhoved og eventuelt visse andre forhold med en anden stat i henhold til en frit forhandlet aftale mellem staterne. Unionen mellem Danmark og Island, som eksisterede mellem 1918 og 1944 er et eksempel på dette.

Dengang var Island en suveræn stat, som havde indgået en personalunion med den danske konge. Hver parts – det vil sige Island og Danmark – suverænitet betød at retten til ekstern selvbestemmelse blev bibeholdt for begge parter.

Frivillig sammenslutning

Det er mere kendt i sin engelske benævnelse, kaldet free association. I henhold til De Forenede Nationers resolution 1541 har en sådan ordning blandt andet følgende kendetegn: at en aftale indgås mellem to stater, der ønsker at danne en fælles sammenslutning, om en sådan ordning. Parterne har hver deres

forfatning, men visse af den associerede stats anliggender varetages af den anden stat. En free association-ordning kan indgå i overvejelserne som en fremtidig mulighed hvis vort land skulle vælge fuld suverænitet.

Monarki

Vi kender Danmark bedst blandt verdens monarkier. Kongen (kongen eller dronningen) er statsoverhoved for Kongeriget Danmark, hvor kongetitlen er arvelig. Den danske regent er således også grønlandernes konge.

Ifølge grundloven er regeringsformen indskrænket-monarkisk da Danmark er et demokratisk land og fordi der er parlamentarisme. Derfor har den danske regent først og fremmest en symbolsk funktion som officiel repræsentant for nationen.

Præsidentstyre

I et land uden en konge – en republik – er præsidenten statsoverhoved. Præsidenter bliver enten valgt af folket eller af et parlament. Der er stor forskel på, hvilken politisk magt præsidenten har i de forskellige lande. I den ene ende findes lande, hvor præsidentens rolle er af symbolsk og repræsentativ karakter. I den anden ende findes lande, hvor præsidenten har en meget betydelig politisk magt, og hvor præsidenten udover at være statsoverhoved tillige er leder af regeringen. Det sidste er for eksempel tilfældet i USA.

Selvbestemmelsesretten i henhold til folkeretten

De Forenede Nationers pagt og en række konventioner fastslår at alle folk har ret til selvbestemmelse, og at de i kraft af denne frit kan bestemme deres politiske stilling og frit varetage deres egen økonomiske, sociale og kulturelle udvikling.

Endvidere fastsættes, at alle folk til deres egne formål frit kan disponere over deres naturgivne rigdomskilder og ressourcer uden derved at gøre indgreb i forpligtelser hidrørende fra internationalt økonomisk samarbejde, der er baseret på princippet om gensidig fordel,

og folkeretten. Et folk må aldrig berøves sine eksistensmuligheder.

Grønlands adgang til selvstændighed

Det står i Selvstyreloven, at Grønlands Selvstyre frit kan indlede en forfatningsforberedende proces. Grønland vil således inden for selvstyrelovens ordning kunne foretage ensidige forberedelser hen imod selvstændighed. I Grønlands overvejelser om selvstændighed kan blandt andet indgå overvejelser om en ordning i form af en fri sammenslutning (free association) med Danmark. Regeringen har tidligere tilkendegivet, at det er op til det grønlandske folk selv at beslutte Grønlands fremtid og tilknytningsforhold til Danmark.

En slags Commonwealth-ordning

Finn Lynge skrev i sin bog »Selvstændighed for Grønland?« fra 1998 fælgende om Commonwealth-ordningen:

Lad os foretage det tankeeksperiment, at der bliver lagt et forslag på bordet i Folketinget, som i alt væsentligt vil omdanne det danske rigsfællesskab til en regulær forbundsstat, der er sammensat af tre i princippet ligeværdige parter.

Disse tre parter har hver sit parlament og lovgivningsmagt, hvis myndighed hviler på almindelige folkeretlige principper i stedet for, som nu, hvor de to hjemmestyreordninger udspringer af en dansk folketingslov. Folketingets fire nordatlantiske mandater bliver nedlagt. Derudover har de tre parter fælles grundlov, højesteret, valuta, forsvar og dronning.

Der ville altså blive tale om en slags Commonwealth-ordning, hvor vi ville slippe for alt det umulige besvær med egen nationalbank, eget forsvar og egne ambassader i udlandet og overfor FN. Økonomisk ville vi have et godt sikkerhedsnet, og den side af sagen ville være i alles interesse.

Inatsit Tunngaviususaq pillugu Isumalioqatigiissitani ilaasortat

Medlemmer af Forfatningskommissionen

LEIFF JOSEFSEN

Ineqi Skourup Kielsen

- **Inatsit Tunngaviusut pillugit Isumalioqatigiissitani siulittaasoq**
- **Naalackersuisaatsit pillugit Suleqatigiissitani ilaasortaq, Inatsit Tunngaviusut pillugit Isumalioqatigiissit**
- **Politikkikkut siunnersorti, Siumut**

– Isumalioqatigiissitap sulinera sooruna pingaarteqartoq?

– Pingaarnertunngilanga inuttut isumaga tusartissallugu. Kisianni nuna namminiilivikkiartortoq aqquataani piareersartariaqarpoq namminersulivinnissaq isummerfigineqalerpat Inatsisartut piareersimakannersunik sakkussaqaarniassammata.

– Isumalioqatigiissitami sulineri sammisat suut pingaarnepaappat?

– Imarisai misissoqissaassallugit pingaaruteqarput. Assersuutigalugu inuit

pisinnaatitaaffii, aqutseriaatsit tunngavissallu allanngorteriaannaanngitsut. Paasissutissarpasuit pingaaruteqartut Kalaallit Nunaata naalagaaffinngorumaarnissaani isummerfigineqarsimasussat.

– Isumalioqatigiissitap sulineranut illit qanoq tunniussassaqaarpit?

– Isumalioqatigiissitani siulittaasutut pisussaaffeqarpunga. Inatsisartuqarnerup naalackersuinikkullu misilittagaqarlupunga atorluarsinnaasannik. Inuunermi misilittakkakka allanit anertunerunngikkaluatut suliakkinneqarpunga suliap unikaallassimasup aallartisaqqinnissaanut oqartoqarsinnaavorlu sulinera aallartillaarsimasoq. Suliassaq tunniusimaffigaara siulittaasoqarfik allattoqarfillu suleqatigalugit.

- **Formand for Forfatningskommissionen**
- **Medlem af Arbejdsgruppen vedrørende Regeringsformer, Forfatningskommissionen**
- **Politisk rådgiver, Siumut**

– Hvorfor er kommissionens arbejde vigtigt?

– Det er ikke vigtigt at fremhæve mine personlige holdninger om emnet. Men når et land ønsker selvstændighed, må landet forberede sig, så Inatsisartut har næsten helt klare værktøjer til, når der skal tages stilling til om landet skal blive selvstændig.

– Hvilke emner er de vigtigste i kommissionens arbejde?

– Det er vigtigt at undersøge indholdet

grundigt. Eksempelvis menneskerettigheder, styreformer og grundlag, som ikke bare lige kan ændres. Rigtig mange oplysninger, som Grønland skal tage stilling til, hvis landet bliver selvstændigt.

– Hvad kan du bidrage med til kommissionens arbejde?

– Jeg har en forpligtelse som formand for kommissionen. Jeg har gode erfaringer med lovgivnings- og politisk arbejde. Selvom jeg ikke har større menneskelige erfaringer end andre, så har jeg fået til opgave at genstarte arbejdet, som var gået i stå. Og man kan sige, at mit arbejde er kommet godt i gang. Jeg er engageret i arbejdet i samarbejde med formandskabet og sekretariatet.

Kuupik Vandersee Kleist

- **Inatsit Tunngaviusut pillugit Isumalioqatigiissitani siulittaasup tullia**
- **Isumalioqatigiissitap siulittaasoqarfiani siulittaasup tullia, Inatsit Tunngaviusut pillugit Isumalioqatigiissit**
- **Naalackersuisaatsit pillugit suleqatigiissitami siulittaasoq, Inatsit Tunngaviusut pillugit Isumalioqatigiissit**
- **Pisinnaatitaaffiit pillugit suleqatigiissitani ilaasortaq, Inatsit Tunngaviusut pillugit Isumalioqatigiissit**
- **Assigiinngiiaartorpasuarunik sammisaqartunik siunnersorti namminersortoq, pingaartumik ICC-mi suliat eqqarsaatigalugit**

– Isumalioqatigiissitap sulinera sooruna pingaarteqartoq?

– Isumalioqatigiissitamut suliakkiisutigineqartoq nunatsinni siusinnerusukut annerusumik misilittagaqarfiumngilaq. Pingaaruteqarnerpaatut uanga oqaatigerusutara tassaavoq, pissutsit manna tikillugu inuiattut isummorsorigisannigisagut oqaluseralugillu qanoq inatsisitigut aalajangersaavigineqarsinnaaneri eqqartorlugulu isumaqatigiinniutigisarparput.

Allatut oqaatigalugu arlalippasuartigut nutaaliornermik sulinerput nassaqaqtussaavoq. Tamanna Namminersulivissagutta namminersulivissanngikkaluarlutaluunniit pingaaruteqarlunnarpoq. Assersuutigalugu »nunarsuarmioqataanitsinnut« tunngasut anertuutigtut allanut isumagititarpagut, tassa Danmarkip sinnerluta soorlu FN-imi ilaasortaaneermigut sullillutalu sinnerluta isummorsortarpoq. Nunarsuatsinni pisorpassuit namminersatsinnik

isummorsorigineq ajorpagut il.il. Isummerfigisariaqartunik sungiunnigassatsinnik assersuutissarpasuaqarpoq, isumaqarpungalu inuiattut »ilivitsutut« tamanullu akisussaassuseqartutut eqqarsartariaaseq isummorsortarnerlu sungiunnigassarigippat.

– Isumalioqatigiissitami sulineri sammisat suut pingaarnepaappat?

– Immikkut pingaarutilinnik taakkartuisinnaanngilanga Inatsimmi Tunngaviusumi aalajangersakkat tamarmik pingaaruteqartussaammata imminnullu ataqatigiittussaammata. Pingaaruteqarporli Inatsisip Tunngaviusup inuiaqatigiinni naleqartitat sinaakkutissaannik aalajangersaavigineqarnissaa, aamma pingaaruteqarlunnarpoq ullormiit ullormut allanngortinneqarsinnaannginnissaa. Tassa allanngortumik nunap oqartusaasunit aalajangersaavigineqarsinnaasut pissutsillu allanngorarneri naapertorlugit allanngortunik isummorsorigineqartussat Inatsimmi Tunngaviusumi sammineqassanngillat.

– Isumalioqatigiissitap sulineranut illit qanoq tunniussassaqaarpit?

– Isumalioqatigiissitani partiinit ilaasortassatut toqqagaagaluarluta tamatta immikkut suliakkiisutitip suliari-neqarnerani tunniussassaqaarnerput tunngavigalugu toqqagaasimavugut. Uanga toqqagaannut pissutaasut tassaapput suliassanut tunngasunik misilittagaqalersimamera, pingaartumik pisinnaatitaaffinnut, nunat tamalaat akornanni suleqatigiinnermut inuiaqatigiinnilu pissutsinut tunngasunik ilisimasqaarnera.

Nivi Olsen

- **Isumalioqatigiissitat siulittaasoqarfianni ilaasortaq, Inatsisit Tunngaviusut pillugit Isumalioqatigiissitat**
- **Pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit Suleqatigiissitani siulittaasoq, Inatsisit Tunngaviusut pillugit Isumalioqatigiissitat**
- **Inatsisartunut ilaasortaq**
- **Demokraatini siulittaasup tullia**

– Isumalioqatigiissitap sulinera sooruna pingaaruteqartoq?

– Taamaalluni namminiilvinnissatsinut allorialerutta inatsiseqartussavugut tunngaviusumik. Taannalu suliarivarput taamanikkussamut atorneqarinnissaa piareerumallugu.

– Isumalioqatigiissitami sulinerami sammisat suut pingarnerpaappat?

– Tamarmik pingaaruteqaqaat, inuiattut pingaaritagit naleqartitagit, ataatsimoorfigisinnaasagut, illersornissaq, nunamik pinginnittussaatinanerit, eriagissat, ilaqutariinneq meerartagullu immikkut pingartutut taasusuppakka, soorunami pisussutitta illersornissaat nunarsuarmioqataanissarpullu.

– Isumalioqatigiissitap sulineranut illit

qanoq tunniussassaqarpit?

– Aallaqqaataanilli peqataavunga, eqqaamasakka naaper torlugit kisiartaallunga qinikkani aallaqqaataanilli peqataasutut inissisimavunga. Pingaartippara suliaq aallartitaq aalajangiussarlu naammassinissaata tungaanut peqataaffigissallugu. Aamma suliaq oqittuinnaangilaq pingaaqaarlu aamma aalajaannissaq suliami taamak pingaaruteqartigisumi. Sapinngisara tamaat partiinnit Demokraatit aallartitaallunga issianinni pingaaritagit inuttut kiffaangissutsip annaaneqannginnissaa pingaaritullugu oqariartuuteqartuarpuqa. Kalaallit siunissami namminersulerunik inuttut pituttugaanatik kiffaangissusermillu inuernerminnik peqarlutit nunamini ilusilersueqataanissaat pingarteqaara. Aamma allanut tulluussaannartussaanginnissaat anguniakkama pingarnerasaraat. Soorunami Kalaaleq nunamini illersugaalluni, kinguaallu pitsaernerpaamik nunami ingerlatitseqqittussatut akisussaaffimminnik ilisimaarinnittut inatsisitigut sinaakkusisallugit suliarissallugu aallartitaavunga suliaaraalu.

- **Næstformand for Forfatningskommissionen**
- **Næstformand i formandskabet, Forfatningskommissionen**
- **Formand for arbejdsgruppen vedrørende Regeringsformer, Forfatningskommissionen**
- **Medlem af arbejdsgruppen vedrørende Rettigheder og Pligter, Forfatningskommissionen**
- **Selvstændig konsulent indenfor mange forskellige områder, især om ICC's arbejde**

– Hvorfor er kommissionens arbejde vigtigt?

– I det grønlandske samfund har vi ikke de store erfaringer med den arbejdsopgave kommissionen har fået. Det vigtigste i den nuværende proces er, at vi diskuterer emner og sager som vi som samfund ikke er vant til at tage stilling til. Efter diskussionerne og overvejelserne skal vi så beslutte, hvordan vi kan foreslå en lovtekst om emnet.

Sagt på en anden måde, så vil vores arbejde være nyskabende på mange områder. Dette er meget vigtigt uanset om vi bliver selvstændige eller ej. Eksempelvis lader vi i dag Danmark varetage vore interesser og pligter vi har, som borgere i den verden vi er en del af. Danmark varetager vore interesser og udtrykker holdninger på vore vegne, f.eks. i FN. Vi ytrer ikke selv vores holdninger til mange af de ting der sker i verden

omkring os osv.

Der findes mange eksempler på ting vi skal vænne os til, og jeg mener, at vi skal vænne os til at være et »helt« folk som kan tænke og ytre sig og påtage os det ansvar som påhviler os som et folk.

– Hvilke emner er de vigtigste i kommissionens arbejde?

– Jeg kan ikke nævne et enkelt vigtigt emne, fordi alle emner i Grundloven kommer til at være vigtige og hænge sammen. Men det er vigtigt, at vores fælles værdier udgør rammerne til grundloven, det er også meget vigtigt at grundloven er langtidsholdbar, så det ikke er nødvendigt at ændre den i tide og utide. Det vil sige, at Grundloven ikke skal beskæftige sig med emner som landets myndigheder kan have forskellige holdninger til, holdninger som kan ændre sig alt efter hvordan forholdene ændrer sig.

– Hvad kan du bidrage med til kommissionens arbejde?

– Selvom vi er valgt af partierne som medlemmer af kommissionen, er vi blevet valgt ud fra hvad vi kan byde ind med i forhold til den opgave der er givet. Årsagen til at jeg blev valgt, tror jeg, er de erfaringer jeg har fået igennem tiden, primært hvad angår rettigheder, internationalt samarbejde og forholdene i samfundet.

- **Medlem af Formandskabet, Forfatningskommissionen**
- **Formand for Arbejdsgruppen vedrørende Rettigheder og Pligter, Forfatningskommissionen**
- **Medlem af Inatsisartut**
- **Næstformand for Demokraatit**

– Hvorfor er kommissionens arbejde vigtigt?

– Når vi skal til at tage skridtet til selvstændighed skal vi have en grundlov. Den arbejder vi med for at have den klar til når den skal i brug.

– Hvilke emner er de vigtigste i kommissionens arbejde?

– De er alle meget vigtige, det vi som folk finder vigtige og vores værdier, de ting vi kan være fælles om, forsvar, ejendomsretten til landet, bevaringsværdige, familieliv og børn vil jeg nævne som særligt vigtige og selvfølgelig beskyttelse af vores ressourcer og at være del af globaliseringen.

– Hvad kan du bidrage med til kommissionens arbejde?

– Jeg har været med fra starten. Så vidt jeg husker er jeg den eneste, som har været med fra starten.

Det er vigtigt for mig at være med til at afslutte det påbegyndte og besluttede arbejde. Det er ikke en nem opgave, og det er vigtigt at være beslutsomme i så vigtigt et arbejde. Som repræsentant for mit parti Demokraatit, gør jeg alt hvad jeg kan for at tydeliggøre vores partis budskab om, at den personlige frihed ikke mistes. Jeg finder det enormt vigtigt, at grønlænderne ikke er bundet og har frihed til at være del af hvordan vores land bliver formet, den dag Grønland bliver selvstændig. En af de vigtigste mål jeg også har er, at vi ikke bare skal tilpasse os andre. Og jeg har fået til opgave at sætte rammerne for den lovgivning som skal beskytte Kalaaleq (en grønlænder, red.) i hans eget land, og hvor efterkommerne har forståelse for at lede landet.

Inatsit Tunngaviususaq pillugu Isumalioqatigiissitani ilaasortat

Medlemmer af Forfatningskommissionen

Pele Broberg

- Nunanut allanut sillimaniarnermullu tunngasut pillugit Suleqatigiissitani ilaasortaq, Inatsisit Tunngaviusut pillugit Isumalioqatigiissitat
- Inatsisartunut ilaasortaq, Partii Naleraq
- Inatsisartuni Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu Ataatsimiititaliami ilaasortaq
- Nunanut allanut niuerneramik immikkut ilisimalasittut ilinniarneq, Copenhagen Business School
- Timmisartortartooq

– Isumalioqatigiissitap sulinera sooruna pingaaruteqartoq?

– Inatsisit Tunngaviusut pillugit suliaq pingaaruteqarpoq kunngearfimmiit nunasiaataasimaneq kipitinneqarniarpat. Danskil kunngearfiat inatsiseqarpoq tunngaviusumik, nunap inui aperi-niagit peqataaffigilernikuusarput. Nunat tamalaat nunasiaateqarunna-aqqusineramik peqqussutaasa ingerla-teqqinnissaa piffissanngormat.

– Isumalioqatigiissitami sulinerami sam-misat suut pingaarnerpaappat?

- Medlem af Arbejdsgruppen vedrørende Udenrigs- og Sikkerhedspolitik, Forfatningskommissionen
- Medlem af Inatsisartut, Partii Naleraq
- Medlem af Inatsisartuts Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Udvalg
- Erhvervsøkonomisk specialisering i International Business (HDIB), Copenhagen Business School
- Pilot

– Hvorfor er kommissionens arbejde vigtigt?

– Hvis der er et ønske om at kappe forbindelsen til kongerigets kolonialisering er det vigtigt at arbejde med en forfatning. Det danske kongerige har en grundlov, som vi er blevet en del af uden at blive spurgt. Det er på tide at fortsætte det internationale påbud om afkolonialisering.

– Hvilke emner er de vigtigste i kommissionens arbejde?

– Det er vigtigt at sikre internationalt

– Isumalioqatigiissitani nunat allat suleqatiginissaasa qulakkeernissaa pingaaruteqarpoq, kisianni aamma uagutsin-nut aallaavigaluta innuttaassuseqalersitsisinnaanissaq eqqummariffigissa-varput.

Kinaassuseqarnek allanik mattussi-nerunngilaq, kinaassuseqarlunili nunar-suarmioqataasinnaanerulluni. Kunngearfimmiit nunarput anippat, innuttaasut pisinnaatitaaffii kisiannili aamma pisussaaffii ersarissarneqar-nissaat pingaaruteqarpoq.

– Isumalioqatigiissitap sulineranut illit qanoq tunniussassaqqarpit?

– Peroriartorninni inersimasutullu sulifefartarsimaninni, minnerunngitsumillu ilinniaqqissimaneq ilutigalugu maanna-mut tunniussassakka inatsisileriner-mi, nunanut allanut niuernermut sillima-niarnermullu tunngassuteqaqaat. Tunniussarli immaqa pingaarnerpaat tas-saavoq qununanga nunatsinnik nuna-siaateqarusuttut illuatungilersinnaa-gakkit, inatsisit oqaluttuarisaanerlu tunngavilersuutigisinnaallugit.

samarbejde i kommissionen, men vi skal også være opmærksom på, at vi skal tage os selv som udgangspunkt når der skal kunne gives statsborgerskab. Identitet er ikke at udelukke andre, men det handler om at have en identitet som en del af globaliseringen. Det er vigtigt at tydeliggøre befolkningens rettigheder, men også dens forpligtelser, når vores land kommer ud af Kongeriget.

– Hvad kan du bidrage med til kommissionens arbejde?

– Mine erfaringer fra min barndom og min arbejds erfaring, samt min videre uddannelse indtil nu gør, at det jeg kan bidrage med emner som lovgivning, handel med andre lande og sikkerhed. Men det vigtigste jeg nok kan bidrage med er, at jeg uden tøven kan opponere imod de lande som ønsker at okkupere vores land, og kan argumentere ved at benytte lovgivningen og historien.

Aleqa Hammond

- Nunanut allanut sillimaniarnermullu tunngasut pillugit suleqatigiissitani siulittaasoq, Inatsisit Tunngaviusut pillugit Isumalioqatigiissitat
- Inatsisartuni ilaasortaq, Nunatta Qitornai
- Inatsisartuni Nunanut allanut sillimaniarnermullu ataatsimiititaliami siulittaasoq

– Isumalioqatigiissitap sulinera sooruna pingaaruteqartoq?

– Tunngaviusumik inatsiseqalernissaaq Inatsisartuni aalajangiiffigisassatut siunnersuusiarisimavara. Inuiaat naalagaaffinngoriartortut piareersarnermi tunngaviusumik pingaartitat, sinaakku-tit inatsisillu piareersartussaavaat. Pingaartut pungaarnersaraat tunngaviu-sumik inatseqarnek taannaamat inuiassuartut naalagaaffinngornermi aallaavissaaq, tunngavissaaq.

- Formand for Arbejdsgruppen vedrørende Udenrigs- og Sikkerhedspolitik, Forfatningskommissionen
- Medlem af Inatsisartut, Nunatta Qitornai
- Formand for Inatsisartuts Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Udvalg

– Hvorfor er kommissionens arbejde vigtigt?

– Jeg har foreslået at Inatsisartut tager en beslutning om at udarbejde en grundlov. Kommissionen skal forberede de grundlæggende værdier, rammerne og loven for et folk på vej til statsdannelse. Det vigtigste i prioriteringen er at have en grundlov, da det vil være udgangspunktet, grundlaget, for et folks statsdannelse.

– Isumalioqatigiissitami sulinerami sam-misat suut pingaarnerpaappat?

– Uannut inuttut politikkerit innuttaasutullu oqaluttuarisaanitsinnik eqqum-maarissutut aammalu nunasiaataane-rup nalaanit atukkat anaanatigut tusar-tarsimallugit sunniutaalu takusinnaallu-git, inuiattut anguniagaq annerpaaq angujumallugu assorooqataasuuvunga. Isumaga naapertorlugu annerusumik anguniagassaaqanngilaq inuiaassuserput pitillugu.

– Isumalioqatigiissitap sulineranut illit qanoq tunniussassaqqarpit?

– Piumassutsinnik sulivunga, piffissaaq angisooq atorpara inuttullu nukikka tunniussaraakka anguniakkamut anner-paamut. Inuiattut allannguutinit tamanit allan-guutaasussaaq suliaaraaput.

– Hvilke emner er de vigtigste i kommissionens arbejde?

– Jeg har som person, både som poli-tiker og som borger, fokus på vores histo-rie, og har hørt om forhold fra koloniti-den af min mor, og har set konsekven-serne af det. Jeg er med til at kæmpe for det største mål for et folk. Når det kommer til vores folk, så mener jeg, at der ikke er et større mål.

– Hvad kan du bidrage med til kommissionens arbejde?

– Jeg arbejder frivilligt, jeg bruger enormt meget tid og giver mine person-lige ressourcer til det største formål. Vi arbejder med en ændring af alle æn-dringer, som et folk kan ændre.

Immikkut ilaasortat ilisimasaminnik ilanngussissapput

(PK) Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit suliaasa inernat sapinngisamik peqqissaarunneqarlunilu tamakkiisuunissaanut isumalioqatigiissitani ilaasortat sulinerannut ikorfartuisussanik immikkut ilisimasanik aal-

lertoqarsinnaavoq. Naalakkersuisut aamma Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit tamarmik immikkut Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitani immikkut ilaasortassanik marlunniit si-

samanut toqqaasinnaapput. Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit toqqaasimavaat: Rosannguaq Rossen, Daniel Thorleifsen, Sara Olsvig aamma Inuuteq Holm Olsen.

Naalakkersuisut toqqaasimavaat: Mininnguaq Kleist, Lida Skifte Lennert aamma Skúli Magnusson.

Tilforordnede bidrager med specialviden

(PK) For at resultatet fra Forfatningskommissionens arbejde kan blive så grundig og fyldestgørende som muligt, er der mulighed for at indhente special-

viden til at støtte op om kommissionsmedlemmernes arbejde. Naalakkersuisut og Forfatningskommissionen kan hver udpege to til fire fa-

ste tilforordnede til Forfatningskommissionen. Forfatningskommissionen har valgt Rosannguaq Rossen, Daniel Thorleif-

sen, Sara Olsvig og Inuuteq Holm Olsen. Naalakkersuisut har valgt: Mininnguaq Kleist, Lida Skifte Lennert og Skúli Magnusson.

LEIFF JOSEFSEN

Rosannguaq Rossen

Pisinnaatitaaffiit pisussaaffillu pillugit Suleqatigiissitani immikkut ilaasortaq, Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit Oqaatsit, Atuakkialerinerup aamma Tusagassiuutit pillugit immikkoortumi adjunkti, Ilisimatusarfik Issittumi piorsarsimassutsit, oqaatsit inuiaqatigiinnilu pissutsit pillugit Ph.d.

Tilforordnet medlem af Arbejdsgruppen vedrørende Rettigheder og Pligter, Forfatningskommissionen Adjunkt i Afdeling for Sprog, Litteratur og Medier, Ilisimatusarfik Ph.d. i Arktiske Studier – kultur, sprog og samfundsforhold

LEIFF JOSEFSEN

Daniel Thorleifsen

Nunanut allanut sillimaniarnermullu tunngasut pillugit Suleqatigiissitani immikkut ilaasortaq siulittaasullu tullia, Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit Pisortaq, Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu Cand.mag. Oqaluttuarisaaneq & Kalaallit oqaasii piorsarsimassusaalu, Aarhus Universitet, 1991

Tilforordnet medlem og næstformand i dens Arbejdsgruppe vedr. Udenrigs- og sikkerhedspolitik, Forfatningskommissionen Direktør i Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu (Grønlands Nationalmuseum & Arkiv) Cand.mag. i Historie & Grønlandsk sprog og kultur, Aarhus Universitet, 1991

LEIFF JOSEFSEN

Sara Olsvig

Pisinnaatitaaffiit pisussaaffillu pillugit Suleqatigiissitani immikkut ilaasortaq, Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivini siulittaasoq Cand.Scient.Anth., Københavns Universitet 2008 Ph.d.-mut stipendiati, Ilisimatusarfik

Tilforordnet medlem af Arbejdsgruppen vedrørende Rettigheder og Pligter, Forfatningskommissionen Formand for Grønlands Råd for Menneskerettigheder Cand.Scient.Anth., Københavns Universitet 2008 Ph.d.-stipendiat, Ilisimatusarfik

TUSAGASSIVIK

Inuuteq Holm Olsen

Nunanut allanut sillimaniarnermullu tunngasut pillugit Suleqatigiissitani immikkut ilaasortaq, Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit Kalaallit Nunaata USA-mi sinniisoqarfiani pisortaq Bachelor, Naalagaaffiit pissusiinik ilisimatusarneq, University of Alaska Fairbanks Master's, Nunanut allanut tunngasut, The George Washington University

Tilforordnet medlem af Arbejdsgruppen vedrørende Udenrigs- og Sikkerhedspolitik, Forfatningskommissionen Repræsentationschef, Grønlands Repræsentation i USA Bachelor, Political Science, University of Alaska Fairbanks Master's, International Affairs, The George Washington University

LEIFF JOSEFSEN

Mininnguaq Kleist

Pisinnaatitaaffiit pisussaaffillu pillugit Suleqatigiissitani immikkut ilaasortaq, Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit Kalaallit Nunaata EU-mi sinniisoqarfiani pisortaq Cand.mag. filosofimi, Aarhus Universitet

Tilforordnet medlem af Arbejdsgruppen vedrørende Rettigheder og Pligter, Forfatningskommissionen Repræsentationschef, Grønlands Repræsentation i EU Cand.mag. i filosofi, Aarhus Universitet

Lida Skifte Lennert

Nunanut allanut sillimaniarnermullu tunngasut pillugit Suleqatigiissitani immikkut ilaasortaq, Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit Kalaallit Nunaata Københavni sinniisoqarfiani pisortaq Cand.jur., Københavns Universitet 1998 LL.M University of Dundee, Scotland 2002

Tilforordnet medlem af Arbejdsgruppen vedrørende Udenrigs- og Sikkerhedspolitik, Forfatningskommissionen Repræsentationschef Grønlands Repræsentation i København Cand.jur., Københavns Universitet 1998 LL.M University of Dundee, Scotland 2002

Skúli Magnusson

Naalakkersuisaatsit pillugit Suleqatigiissitani immikkut ilaasortaq, Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissit Illoqarfiup eqqartuussiviani eqqartuussisoq aamma Islandip universitetiani inatsisilerinermut fakultetimi ilinniartitsisoq Cand.jur., Islandimi universiteti, 1995 Magister juris, University of Oxford, 1998

Tilforordnet medlem af arbejdsgruppen vedrørende regeringsformer, Forfatningskommissionen Byretsdommer og dosent ved Islands universitet, juridisk fakultet Cand.jur., Islands universitet, 1995 Magister juris, University of Oxford, 1998

Grønland bør ikke stå alene

Med en central rolle i den internationale udenrigs- og sikkerhedspolitik bør Grønland indgå sikkerhedsaftaler, hvis Grønland bliver selvstændig. Det mener formand for Forfatningskommissionen Ineqi Skourup Kielsen

Paornánguak Kleist
muku1974@gmail.com

Når man ser på et verdenskort, kan Grønland for uvedkommende virke kold og ubeboelig, med den massive indlandsis. Kortet viser, at verdens største ø ligger afsides i den nordligste halvkugle med Canada på den ene side og Island på den anden side. Ganske uskyldigt, og nemt at glemme, når fokus tit er på Amerika, Europa, Rusland og i de seneste årtier, Kina.

Virkeligheden er bare noget andet, når man tænker udenrigs- og sikkerhedspolitisk. Ser man på en globus fra oven, ligger Grønland nemlig centralt mellem Amerika og Rusland. Under den kolde krig havde den amerikanske militærbase i Pituffik en central rolle i overvågningen af især det daværende Sovjetunionens aktiviteter.

Militærbasens rolle er ikke blevet mindre med årene. Radarstationen er blevet opgraderet, og i 2019 tilbød den amerikanske præsident, Donald Trump, at købe Grønland af Danmark. En interesse, som igen satte Grønland på verdenskortet

– Hvis et lands befolkning har givet

deres accept til at landet skal blive en selvstændig stat, så skal man være i stand til at beskytte landet fra udefrakommende magter. Derfor er det enormt vigtigt at forberede sig grundigt, siger formand for Forfatningskommissionen, Ineqi Skourup Kielsen.

Mange overvejelser – endnu

Forfatningskommissionen er langt fra færdig med at overveje hvilken løsningsmodel der skal vælges, hvad angår udenrigs- og sikkerhedsområdet, hvis Grønland vælger at blive selvstændig. Flere spørgsmål skal overvejes. Hvordan skal Grønland beskyttes? Hvilken ordning skal der overvejes, når Grønland ligger så centralt sikkerhedsmæssigt globalt? Skal der indgås partnerskaber med andre stater?

Næstformand i Forfatningskommissionen, Kuupik Vandersee Kleist, siger:

– Det er meget vigtige spørgsmål der skal overvejes grundigt. Men det kan ikke svares på nuværende tidspunkt, for Forfatningskommissionen er i gang med at se på alle mulighederne, så vi kan ikke komme med et forslag endnu.

Så længe Grønland er en del af Rigsfællesskabet er det det danske forsvar, som sikrer suverænitetsbevarelsen i Grønland og dens farvande. Derudover er Danmark – og dermed Grønland – medlem af NATO, den internationale organisation for politisk og militært forsvarssamarbejde. Dette er med til at sikre, at Grønlands rettigheder som en del af Rigsfællesskabet beskyttes internationalt.

En selvstændig stat

Der er dog lang vej endnu, inden udenrigs- og sikkerhedsområdet kan blive til

et rent grønlandsk anliggende. Så længe Grønland er en del af Rigsfællesskabet, så ligger det ansvarsområde i den danske stat, og dermed den danske regering.

Forfatningsarbejdet er det, som skal være grundlaget for statsdannelsen. Men det er ikke nok, at landets befolkning eventuelt har godkendt en statsdannelse. Den globale verden har også noget at sige, siger Kuupik Vandersee Kleist:

– Et selvstændigt folk er et folk som har myndigheden og ansvaret i alle forhold i et land. Som lever og leder deres eget land på baggrund af fælles værdier.

– *Hvad kræves der for at være et selvstændigt land?*

– Det er svært at svare på nuværende tidspunkt, men jeg kan nævne to ting. Det er at, landets befolkning skal i fællesskab have lysten til at have et selvstændigt land. Og så skal det globale samfund have accepteret landets selvstændighed. Man kan forestille sig, at dette sker igennem FN. Derudover skal Grundloven selvfølgelig været godkendt af landets befolkning, siger Kuupik Vandersee Kleist.

Ineqi Skourup Kielsen bygger videre på Kuupik Vandersee Kleists udtalelse:

– Et selvstændigt land er et land hvis befolkning har krævet selvstændighed, og som er blevet accepteret som sådan af resten af verden. Et land, som ikke styres af et andet land, men som er underlagt internationale aftaler.

Ingen magtovertagelse

Det er magtpåliggende for formanden for Forfatningskommissionen, at Grønland kan forblive et helt land, hvis

LEIFF JOSEFSEN

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitani siulittaasup tulliaata Kuupik Vandersee Kleistip massakkut oqaatigisinnaanngilaa Kalaallit Nunaat avataani pissaanernit qanoq illersorneqassanersoq: – Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitanit periarfissat misissorneqaleruttorput, taamaammat siunnersuuteqanngikkallarput.

Næstformand i Forfatningskommissionen, Kuupik Vandersee Kleist, kan på nuværende tidspunkt ikke sige, hvordan Grønland skal beskyttes fra udefrakommende magter: – Forfatningskommissionen er i gang med at se på mulighederne, så vi har ikke et færdigt forslag endnu.

landets befolkning har taget beslutning. Ineqi Skourup Kielsen siger følgende på side 2-5:

»Udover at beskytte befolkningens medbestemmelsesret, skal forfatningen også beskytte landet i at blive delt op. Forfatningen skal sikre, at en stat ikke bliver delt op af udefrakommende magter eller af landets egen befolkning. Eksempelvis ved at USA og Canada deler Grønland imellem sig eller ved at landets regioner, såsom Nordgrønland, Østgrønland eller Sydgrønland løsriver sig fra resten af landet. En forfatning skal samle landet.«

Det er et område, som Forfatningskommissionen tager alvorligt i sit arbejde. Der er derfor nedsat en arbejdsgruppe, som særskilt ser på udenrigs- og sikkerhedsområdet.

– Et land skal være i stand til at beskytte sig selv eller have indgået aftaler om sikkerhed og forsvar med et andet land. Det er i den forbindelse vigtigt at være en del af den globaliserede verden. Vi skal være i stand til at finde allierede. Ikke kun militært, men også hvad angår handel, uddannelse og kultur, forklarer Ineqi Skourup Kielsen, og fortsætter:

– Når Grønland ligger så centralt i verden, så er det vigtigt at have et samarbejde med eksempelvis USA, Canada eller Danmark, hvis Grønland en dag bliver selvstændig. For det vil være så ærgerligt, at Grønland blev okkuperet dagen efter at landet blev en selvstændig stat. Derfor er det så vigtigt at forberede sig, og være en del af den globaliserede verden, slutter Ineqi Skourup Kielsen.

Kalaallit Nunaat ilaatigut USAP illersorneqarneranut qitiuvoq. Amerikamiut præsidentiata Donald Trumpip soqutiginninnini takutipaa 2019-imi aasakkut Kalaallit Nunaata Danmarkimit pisiarinissaa neqeroorutigimma.

Grønland ligger centralt i forsvaret af blandt andet USA. Den amerikanske præsident Donald Trump viste interesse i sommeren 2019, da han tilbød Danmark at købe Grønland.

Kalaallit Nunaat kisimiissanngilaq

Nunani tamalaani nunanut allanut sillimaniarnikkullu tunngatillugu Kalaallit Nunaata qitiusumik inissisimanagera pissutigalugu Kalaallit Nunaat namminiilivissappat sillimaniarnikkut isumaqatigiissuteqartariaqarpoq. Taama Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqatigiissitami siulittaasoq Ineqi Skourup Kielsen isumaqarpoq

Paornáguak Kleist
muku1974@gmail.com

Nunarsuup assinga isigigaanni Sermer-suaqarnera pissutigalugu Kalaallit Nunaat ilisimanninngitsunut nillerpasillunilu najugaqarfigineqarsinnaanngitsutut isikkoqarsinnaavoq. Nunap assingata takutippaa nunarsuarmi qeqertani annersaasoq nunarsuup avannaaniittoq Canada illuaniilluni Islandilu aappaani. Sumik isumaqarpassigani puigoqqa-jaanarsinnaasoq Amerika, Europa, Rusland ukiunilu qulikkaani kingullerni Kina ukkatarineqarnerusarneranni.

Pissutsilli piviusut allaapput nunanut allanut sillimaniarnermullu tunngatillugu eqqarsaraanni. Globusi qulaaniit isigigaanni Kalaallit Nunaat Amerikap Ruslandillu qeqqanniippoq. Sorsunnerup nillertup nalaani amerikamiut Pitufimmi sakkutooqarfiat Sovjetunioniusimasumi pisunik nakkutillinermut qitiul-luinnarsimavoq.

Sakkutooqarfiup atornerqarnera ukiut ingerlaneranni annikinnerulersimangilaq. Radareqarfik nutarterneqarsimavoq 2019-imilu aasakkut amerikamiut præsiidentiata Donald Trumpip Kalaallit Nunaata Danmarkimit pisiarinissaa neqeroorutigaa. Soqutiginnineq Kalaallit Nunaata nunarsuarmi inissisimanageranik ersersitseqqittoq.

– Nunap inuisa nunagisamik naalagaaffinngornissaa akuerisimappassuk nunap avataani pissaanernit illersorsinnaasariaqarpoq. Taamaammat piareersarluarsimanissaq pingaaruteqarpoq, Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqatigiissitami siulittaasoq Ineqi Skourup Kielsen oqarpoq.

Eqqarsaatissarpassuit – suli

Kalaallit Nunaata namminiilivinnissaa aalajangiunneqassappat nunanut allanut sillimaniarnikkullu tunngatigullu qanoq aqqiissuteqartoqarnissaa pillugu eqqarsaatersuutigineqarnerat Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqatigiissitami naammasseqqajarneqanngilaq. Apeqquterpassuit eqqarsaatigineqassappat. Kalaallit Nunaat qanoq illersorneqassava? Kalaallit Nunaata illersornissakkut nunarsuarmi taamak qitiutisumik inissisimanagera eqqarsaatig-

– Kalaallit Nunaat namminiilivissappat nunanut allanut sillimaniarnikkullu suleqatissarsinissaa isumagissavarput. Uggornassaqaarmi Kalaallit Nunaata namminiilivilernerata aqaguani tiguarneqassappat, Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqatigiissitami siulittaasoq Ineqi Skourup Kielsen oqarpoq.

– Vi skal sørge for, at Grønland kan indgå udenrigs- og sikkerhedspolitiske alliancer, hvis Grønland bliver en selvstændig stat. Det vil være så ærgerligt, at Grønland blev okkuperet dagen efter at landet blev selvstændigt, siger formand for Forfatningskommissionen, Ineqi Skourup Kielsen.

galugu aqqiissutit suut eqqarsaatigineqassappat? Naalagaaffinnik allanik suleqateqarnissamik isumaqatigiissuteqartoqassava?

Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqatigiissitami siulittaasup tullia Kuupik Vandersee Kleist oqarpoq:

– Apeqqutit pingaarutulerujussuit eqqarsaatigilluarneqassappat. Apeqqutilli massakkut akineqarsinnaanngilat, periarfissammi Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqatigiissitami misissorneqaleruttormata massakkut siunnersuuteqarsinnaanngikkallar-pugut.

Kalaallit Nunaat Naalagaaffeqatigiinnermiitillugu Danmarkimi illersornissaqarfiup Kalaallit Nunaata killeqarfii-rik imartaanillu nakkutillinnissaa qulakkeerpai. Tamassuma saniatigut Danmark – taamalu aamma Kalaallit Nunaat – NATO-mut ilaasortaavoq, nunani tamalaani naalackersuinikkut sakkutooqarnikkullu illersornissamik suleqatigiinnermut kattuffissuarmi. Kalaallit Nunaata Naalagaaffeqatigiinnerup ilaattut nunani tamalaani illersorneqarnissamut pisinnaatitaaffiinik qulakkeerin-nippoq.

Naalagaaffik namminiivittoq

Nunanullu allanut illersornissamullu tunngasut Kalaallit Nunaannit taamaallaat isumagineqarsinnaalernissaanut suli aqqut takeqaaq. Kalaallit Nunaata Naalagaaffeqatigiinnermiinnerani suliasaqarfik tamanna Danmarkimi naalagaaffimmit, taamalu Danmarkimi naalackersuisunit akisussaaffigineqarpoq.

Inatsimmik tunngaviususamik suliaqarneq naalagaaffinngornissamut tunngaviususaaavoq. Innuttaasulli nunap namminiilivinnissaanik akuerseratarsinnaanerata naammangilaq. Nunarsuarmioqatigiit aamma oqaasissaqar-

tut Kuupik Vandersee Kleist oqarpoq:

– Inuiaqatigiit Namminersortut tassaassapput pissutsinut tamanut oqartussaallutillu akisussaaffeqartut. Nunami namminermi inuiattut ataatsimoorluni naleqartitit tunngaviusut naapertorlugit inuunermik naalackersuinikkullu aqutsinermik ingerlatsiffiisut.

– Nunatut namminersortuuniaraanni sunik piumasaqaatitaqarpa?

– Apeqqut sukumiisumik massakkut akiuminaappoq, taamaakkaluar torli marlussunnguit assersuutitit oqaatigisinnaavakka. Piumasaqaatit pingaarutillit ilagaat, siullermik inuiaat isumaqatigillutik piumassuseqarluarlutillu namminersortunngorusunnissaat, aamma; nunatut namminersortutut nunarsuarmioqataasut sinnerinit akuerineqarnissaaq, tamatumani FN aqqutigalugu akuerineqarnissaaq takorlooruminarnerpaa-juvoq. Tamatuma saniatigut soorunami Tunngaviusumik Inatsisissaaq tamanit akuerineqarsinnaasoq atuutsinneqartussaavoq, Kuupik Vandersee Kleist oqarpoq.

Kuupik Vandersee Kleistip oqarnera Ineqi Skourup Kielsenip ilaterpaa:

– Nuna namminersortuq tassaavoq nunarsuarmioqatigiinnit akuerisaasoq inuiaanit namminersulernissamut pequneqarsimasooq. Nuna namminersortuq allanit qulangersimaneqanngitsoq, nunanili tamalaani isumaqatigiissutinik atuutsitsisussaalluni.

Pissaanermik tiguisoqassanngilaq

Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqatigiissitami siulittaasup pingaarluinnarpaa Kalaallit Nunaat namminiilivissappat nunap ilivitsuuginnarnissaa. Ineqi Skourup Kielsen quppernermi 2-5-imi ima ilaatigut oqarpoq:

»Innuttaasut aalajangeeqataasinnaatitaanerannik illersuinerup saniatigut nunap aggulunnginnissaanik inatsit tunngaviusooq illersuissaaq. Naalagaaffiup avataani pissaanernit nunalluunniit nammineq innuttaasuinit avinneqannginnissaa inatsisip tunngaviusup qulakkiissavaa. Assersuutigalugu USA-p Canada-llu Kalaallit Nunaat avissanngilaat imaluunniit nunap immikkoortui, soorlu Avannaa, Tunu Kujataaluunniit nunap sinneranit avissaassanngilaq. Inatsisip tunngaviusup nuna ataatsimoor-tissavaa.«

Suliassaaq tamanna Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqatigiissitami siulinnaranni pingaarluinnarneqarpoq. Taamaammat nunanut allanut sillimaniarnermullu tunngasunik suliaqartusamik suleqatigiissitaliortoqarsimavoq.

– Nuna imminent illersorsinnaasariaqarpoq nunamilluunniit allamik isuman-naallisaanermut illersornissamullu isumaqatigiissuteqarluni. Tassunga atail-lugu nunarsuarmioqataannissaaq taamaammat pingaaruteqarpoq. Ilissarsiorsinnaasariaqarpoq. Sakkutooqar-nikkuinnaanngitsoq, kisiannili aamma niuernikkut, ilinniartitaanikkut kulturik-kullu, Ineqi Skourup Kielsen nassuiaa-voq, nangillunilu:

– Kalaallit Nunaat nunarsuarmi taamak qitiutisumik inissisimatillugu Kalaallit Nunaat ullut ilaanni namminiilivissappat assersuutigalugu USA-mik, Canadamik Danmarkimilluunniit suleqateqarnissaaq pingaaruteqarpoq. Uggornassaqaarmi Kalaallit Nunaata namminiilivilernerata aqaguani tiguarneqassappat. Taamaammat piareersarluar-nissaaq nunarsuarmioqataannissarlu pingaaruteqaaq, Ineqi Skourup Kielsen naggasiivoq.

Inuusuttut isumaqarput

Jette Andersen
jette@ag.gl

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumaliogatigiissitani siulittaasoq Ineqi Skourup Kielsen oqarpoq inatsisip tunngaviusussap suliarinerani inuusuttut

peqataatinneqassasut. Nuummi Ilisimatufimmi, Niuernermik Ilinniarfimmi GUX-imilu ilinniartut inatsit tunngaviusussaq pillugu suliaqarneq qanoq isumaqarfigineraat taamaammata aperineqarput. Inatsit tunngaviusussaq namminersulivinnissaq innuttaasunit kissaatigineqassappat atuutilertussaq.

Det mener de unge

Jette Andersen
jette@ag.gl

Formanden for Forfatningskommissionen Ineqi Skourup Kielsen siger at de unge skal inddrages i forfatningsarbej-

det. Studerende på universitetet, Handelsskolen og GUX i Nuuk, er derfor blevet spurgt om hvad de siger til forfatningsarbejdet. En forfatning, der skal træde i kraft, hvis befolkningen ønsker selvstændighed.

Maria-Dorthea Bentsen

Isumaqarpunga suli piareersimangit-sugut nunatsinni ilinniartitaaneq suli appasippallaarami. Namminiilivissagutta ilinniarnikunik suli amigaateqaaqagut. Siunissami namminiilivinnissaq takorloorsinnaavara inuiaqatigiit silaqaassutimikkut atuilluallerunik. Sin-nassagaajuar tilluta susoqarnaviangi-laq, soorlu isumaginninnikkut ikiorser-neqartartut inuusuttuaqqallu ilinniar-nerminnik unittooqqasut siuarsaaq-taangippata, siunissami qanittumi namminiilivinnissaq takorloorsinnaangilara.

Jeg mener ikke, at vi er klar til selvstændighed i landet endnu. Uddannelses-niveauet er for lavt og vi har for få uddannede hænder, hvis vi skal være selv-stændige. Jeg kan se os blive selvstændige, hvis vi som samfund begynder at bruge vores fornuft. Så længe, vi bliver lullet i søvn, kommer det ikke til at ske. Hvis folk på socialhjælp og unge, der stopper med deres uddannelser, ikke er med til at forme fremtiden, ser jeg ikke Grønland blive selvstændig.

Arnavaraq Heilmann

Suli namminersulivinnissamut piare-
eqqanngilagut. Ingattaqaaq uani maannak-
kut sammisatsinni anguniagaq Nuummi
2030-mi inuit 30.000-it tikinniarneqartut.
Pissakinnerusunulluunniit inissaateqaa-
vinngitsoq, suut tamarmik aserfallassima-
sut. Imaassinnaavoq assartuineq pisiassal-
lu akikinnerulissasut, kisianni piareersi-
mangilagut. Napparsimmaveqarfilluunniit
eqqarsaatigiinnarlugit. Aqutsinnaaner-
put suli killeqarnermik, suullu tamarmik tu-
kattorujussuullutik, soorlu inunnik isuma-
ginninnermut tunngasut. Inuit taamak
amerlatigisut, soorlu 2030-mi anguniarneqassappat, suliasarujussuavoq. Man-
nakkut namminersulivinnissaq eqqarsaatigiunnaalaartariaqarpoq suliasat amer-
lanerit oqimaannerujussuit suliareqqaartariaqaramik.

Vi er ikke klar til selvstændighed. Vi beskæftiger os lige nu med Nuuk i 2030, hvor målet er 30.000 indbyggere. Der er ikke engang boliger til de laveste i samfundet. Boligerne er forfaldne. Men det kan da godt være, at transport og indkøb ville blive billigere, men vi er ikke forberedte. Bare tænk på sundhedsvæsenet. Der er så mange begrænsninger for hvordan vi styrer vores land og styringen er så rodet, når man tænker på det sociale område. Hvis der skal være så mange mennesker i Nuuk i 2030, så skal der arbejdes meget på det først. Derfor bør man ikke tænke på selvstændighed nu, for der er mange andre tunge områder, der først skal på plads.

Maritta Andersen

Namminersulivinnissaq oqaluuseri-
lertinnagu Kalaallit Nunaanni pissar-
rititaasut arlaqartut amigaatigine-
qarput. Aningaasassaqaartariaqar-
poq innuttaasullu arlalinnik pigin-
naasaqaleqqaartariaqarput. Asser-
suutigalugu Illersorneq pillugu aki-
sussaaffik tigusimangilarput
sanarfinissaanullu nukissanik ami-
gaateqarpugut. USA Ruslandilu
oqaluuserineqangaatsiarsimapput.

Arlaannik pisoqassagaluarpat immitsinnut illersorsinnaavugut? Namminer-
sulivinnissaq taamaammata uanga isinnit uatsi aatsaat pisinnaavoq. Pissariti-
taasunilli atuilluallerutta Kalaallit Nunaat siunissami namminersulivinnissaq
takusinnaavara. Sioqqat pillugit suliaqaaqqammerpugut Sermiilli ka-
ngerluani 14 milliardingajannut sioraqarpoq. Aallartisarneqaralarpat taman-
na ataatsimoortumik tapiissutit sinnerujussuarpaat.

Der mangler en del ressourcer i Grønland, før der kan blive snak om selv-
stændighed. Der skal nogle penge på bordet først, og befolkningen skal først
have en del kompetencer. For eksempel har vi ikke hjemtaget Forsvaret og vi
har ikke nogle ressourcer til at bygge det op. Der har været en del snak om
USA og Rusland. Kan vi forsvare os selv, hvis der sker et eller andet? Så fra
mit synspunkt, er selvstændighed langt fremme i fremtiden. Men jeg kan
godt se et selvstændigt Grønland i fremtiden, hvis vi begynder at udnytte
ressourcerne. Nu har vi lige haft et projekt om sand og der ligger for næsten
14 milliarder i Sermilik-fjorden. Hvis det bliver sat i gang, er det jo langt over
bloktilskuddet.

Lars Boassen

Nunatsinni iluurtumik inuussagaanni qallu-
naatut inooriaaseqartariaqarpoq. Uagut
kalaallit nammineq oqaatsigut atorlugit
inatsit tunngaviusussaq suliarineqarnera
pissanganarpoq. Nunarput isorartoorujus-
suuvoq, ujaqqanik mineralinik kuultinik al-
laallu diamanteqarsinnaalluni. Oqaanna-
raanni nuna tamaat aningaasanik ulikkaa-
raluarpoq uningaannartunik. Aamma imeq
kuuginnartog nunarsuarmi immaqa peqqin-
narnerpaaq imaanilu aalisakkat nunarsuar-
mi ilaanni peqqinnarnerpaallutik. Uanga
eqqarsaatigisarpara namminiilivinnissa-
mut piareeqqanissamut siuttussaq apeqqutaasoq.

Hvis man skal have et godt liv, skal man have en dansk levestil. Derfor bliver det
spændende med en forfatning på vores eget sprog. Vores land er stort og fyldt
med sten, mineraler, guld og der kan ovenikøbet vise sig, at være diamanter. Man
kan sige, at vores land er fyldt med penge, der bare står stille. Vi har nok verdens
sundeste vand og fisk, der er noget af det mest rene i hele verden. Jeg tænker al-
tid, at selvstændighed kommer an på vores leder.

Mattaaraq Olsen

Inuiaqatigiinnut ammanerusumik
eqqartorneqartarsinnaagaluarpoq
suullu aqutissat ingerlaviginnaasut.
Inuiaqatigiit tamaasa peqataatillugit
ammasumik eqqartorlugu tiguaasin-
naanissaq taanna aamma pinerullugu.
Suleqatigiilluarutta namminiilivinnis-
saq anguneqarsinnaasoq ilimagivara,
kisianni piffissami qaninnerusumi ta-
korloorsinnaangilara. Nunarput ineri-
sarlualaariarlugu ilinniartullu amerlas-
siilaariarlugit nammineersinnaangor-
rutta ammariartuaarnissaa takorloorsinnaavara.

Arbejdet med forfatningen og hvilke veje, der kan tages, burde være mere
åbne og debatteres meget mere. Hele befolkningen skal være med inde over
og debattere åbent, også med hensyn til at kunne fange opmærksomheden.
Jeg tror på, at vi kan opnå selvstændighed, hvis vi alle arbejder godt sammen,
men jeg ser det ikke i den nærmeste fremtid. Vi skal først udvikle landet og
have flere uddannede borgere, så kan jeg godt se et selvstændigt Grønland
for mig.

Angutitsiaq Knudsen

Sulinerup qanoq ingerlanera apeqqutaa-voq. Naalakkersuinikkut qanoq isumaqas-sanerluta paaseqqaassavarput. Nunap tunisaasa ataatsimut nalingat pingaarnepaavoq, akilerarutit akitsuutillu erseqqis-sarneqarsimassallutik. Ineqarnikkut pis-sutsit misissoqqissaarneqassapput kiisalu ilaatigut nunanut allanut politikimik akisussaaffik tigussavarput. Tamanna Dan-markimit isumagineqarpoq, massakullu namminiilivinnissamut piareersimangitsugut isumaqarpunga.

Det kommer an på, hvordan arbejdet kommer til at skride frem. Vi skal finde ud af, hvilke politiske holdninger, vi skal have. Det vigtigste er bruttonationalproduktet, hvor vi skal have klarlagt skat og afgifter. Boligsituationen skal under lup og blandt andet udenrigspolitikken skal hjemtages. Den bliver stadig varetaget af Danmark, så lige nu synes jeg ikke, at vi er klar til selvstændighed.

Aviâja Olesen Jakobsen

Inatsit tunngaviusussaq pillugu sulinerup aallartissimanera ajorinngilara. Namminiilivinninnermi qanoq isumaqarneq suullu ingerlateqqinne-qassanersut eqqarsaatiginissaannut taava piffissaqarpoq. Inatsit tunngaviusussaq pillugu sulinerup qanoq pissarsissutigineqassaneranut inuit ataasiakkaat apeqqutaapput, kisianni ilikkagaqarfiusinnaavoq.

Jeg synes, det er ok, at forfatningsarbejdet er gået i gang. Så har man tid til at tænke over hvad man synes og hvad man skal gå videre med, før selvstændighed. Det kommer an på den enkelte, hvad de vil have ud af forfatningsarbejdet, men man kan lære af det.

Kevin Møller Johansen

Massakkuugallartillugu namminiilivinnissaq piviusorsioortumik periarfissaorinngilara, tassami isertitsissutigisartakkagut aqutsinerlu piareersimaffinngilagut, inuiaqatigiinnimi piginnaasarpasuit suli amigatigaagut taamaammallu Danmarkimut nunanullu allanut aasariaqartarlugit. Inatsit tunngaviusussaq pillugu sulinerup aallartinneqarsimanera aallarniutaavoq. Arlaatigut aallartittoqartariaqarpoq eqqissisimasumillu aallartikkaanni ajunngitsoq isumaqarpunga. Ullummi arlaanni atuutilissaaq, neriuppunga. Tamannali pissappat kalaallit sulisartoqarnerat sukateriffigineqartariaqarpoq. Assersuutigalugu ukiup affaata ingerlanerani ullut pingasut nammarsimasimagaanni oqaloqatiginnittoqarsinnaavoq. Ukiumut ulluni 120-ni napparsimasinnaatitaaneq arlalinnit atornerlunneqartarpoq. Aappaatigulli SIK tunngavigalugu aningaasarsiat kajuminnangillat.

Jeg synes ikke, at selvstændighed er en reel mulighed på nuværende tidspunkt, med de indtægtskilder vi har, og den styring vi ikke selv er klar til endnu, i forhold til at vi stadig mangler mange kompetencer i samfundet, og derfor alligevel skal bruge mange ressourcer på at hente kompetence fra Danmark eller andre lande. At arbejdet på en forfatning er gået i gang, er en start. Man skal starte et sted, så jeg synes, det er okay, at man starter på det stille og roligt. Det skal jo træde i kraft på et tidspunkt, forhåbentlig. For at det kan ske, skal den grønlandske arbejdsamfund strammes op. For eksempel kunne man komme til samtale, hvis man har flere end tre sygedage på et halvt år. De 120 lovlige sygedage om året, bliver misbrugt af mange. På den anden side, så er SIK-lønnen heller ikke motiverende.

Aka Paarnuuna Sørensen Jensen

Namminiilivinnissaq utaqqissunneqartariaqarsoraara. Namminiilivinnissamik takorluukkamut iluaqutaasussamik piler-saarusoqqaartoqassaaq. Assersuutigalugu nammineq aatsitassarsiorfeqalernissaq sullisutigineqarsinnaavoq. Piareersarimanata namminiilivissanngilagut. Namminiilivinnissaq piareersaqqarneqassaaq.

Jeg synes selvstændighed skal vente. I stedet skal man finde en plan, der hjælper visionen om selvstændighed. Der skal findes penge med de ressourcer, vi har. Vi kan for eksempel arbejde på at få egne miner. Selvstændighed koster jo også rigtig meget. Vi skal ikke hoppe ud i selvstændighed, uden at være forberedte. Man skal forberede sig på selvstændighed.

Nikki Nielsen

Inatsisit tunngaviusussat suliareqarnerat ajorinngilara, torrak. Piareersimasuusinnaavoq, kisianni suli piffissaasoq isumaqanngilanga. Inatsisit malitagut ajunngillat. Nunatsinnut naleqquttumik inatsisitik tunngaviusussanik suliaraqsinnaanersut takussallugu soqutiginarpoq. Namminiilivinnissarpulli uatsilaaq, piffissanngorpat. Aningaasaqarnikkut immitsinnut aatsaat napatissinnaalerutta suliassaqarfiillu suli tigusimangisagut tigoreerutsigit.

Jeg har ikke noget imod, at arbejdet på en forfatning er i gang, det er godt. Den kan bare stå klar, men jeg mener ikke, at tiden er inde til selvstændighed endnu. Vi kører fint nu. Jeg er spændt på at se, om de kan lave en forfatning, der passer til vores land. Men selvstændighed må vente. Vi skal først kunne stå på egne ben, rent økonomisk, og hjemtage de områder, vi ikke har hjemtaget endnu.

Nicholas Rosing-Petersen

Unneqqarillunga oqassaguma inatsisit tunngaviusussaq pillugu sulineq isummerfigisimangilara. Sulinermi pisut pissanganarput neriuppungalu avissaartuutoqannginnissaa pillugu tamanut pitsaannerpaassasoq. Tassa neriutiginerpaasara. *Taamaammat isummerfigisimangiliuk?* Taamaanguatsiarpoq. Aamma marloqiusaagama. Danskisut oqaluppunga kalaallisulli aamma pisinnaallunga, taamaammallu illugiinnit persarineqartutut misiginarluni. Taamaammat attorusunngilara.

Jeg har ikke rigtig en holdning til, at forfatningsarbejdet er gået i gang, hvis jeg skal være helt ærlig. Jeg synes, det er spændende, hvad der sker med arbejdet og jeg håber egentlig bare, at bliver det bedste for alle, så der ikke kommer splid. Det er det eneste, jeg håber, der ikke sker.

Er det derfor, du ikke rigtig har en holdning til det?

Det tror jeg. Også fordi jeg er lidt dobbelt. Snakker dansk, men kan også grønlandsk, så jeg synes, man er som en lus mellem to negle. Så det rører jeg helst ikke.

Katharina Saandvig Qvist

Oqassaanga Kalaallit Nunaata namminiilivinnissaa utaqqissuteqqaarneqartariaqartoq piariivinnissatta tungaanut. Nunatumi aningaasaqarnikkut sunniutit soorunami amerlasoorujussuusut takussavarput. Taamaammat namminiilivinnissap ukiualunni utaqqissunneqarnissaa pitsaanagerunarpog. Kisianni inatsimmik tunngaviusumik peqalernissaa isumassarsialsialaasoq isumaqarpunga.

Jeg vil sige, at Grønland helst skal vente med selvstændighed til vi er helt klar til det. For der er selvfølgelig mange økonomiske konsekvenser, som vi vil se som land. Så det er nok bedst at vente nogle år med selvstændighed. Men jeg synes, at det virkelig er en fed ide, at der kommer en forfatning.

Inuusuttuusugut namminersulivinnissaq eqqutissavarput

»Kalaallit Nunaanni Inatsit Tunngavioq« pillugu Nukakkuluk Kristensen 23-illu allat Inuusuttut Inatsisartuanni 2017-imi oqallisigaat. Qaqugu atuutilissanersoq isumaqatigiissutigingilaat suliniulli upperaat

Paornáguak Kleist
muku1974@gmail.com

Inatsit Tunngavioq pillugu Isumliogatiigiissitat Kalaallit Nunaata inatsisissaanik tunngavioqussamik suliaat Kalaallit Nunaat siunissami namminersulivilissappt inuusuttunit atugarineqartussaavoq.

Nukakkuluk Kristensen 22-nik ukiulik Inuusuttut Inatsisartuanni 2017-imi Demokraatillu Inuusuttaanni politikikkut suliaqarsimavoq. Innaallagisserisutut ilinniarnini Danmarkimi naammaseq-qammerlugu Nunatsinnut uteqqammerpoq. Isumaalu sulis ersarilluinnarpoq; inuusuttut nunatta siunissaraat.

– Inuusuttut taakkuupput Kalaallit Nunaannik siunissami ingerlatsisussat. Taakkuupput namminersulivinneq eqqunneqarpat inersimasuujumaartus-

sat – qaquguussanersoq apeqqutaalluni. Uagut inuusuttuusugut piffissami tassaniittussaavugut. Taamaamat peqataatinneqarnissarput pingaaruteqaaq, Nukakkuluk Kristensen, ilisimasanik tunngaveqarluni aalajangiinissap pingaaruteqassusaanik erseqqissaateqarluni oqarpoq.

– Isumliogatiigiissitat siunnersuutaanni paasissutissat sunniutissaalu pillugit ilisimasaqarnissaq pingaaruteqarpoq. Aalajangiinissaanissatsinnut pitsaasumik tunngaveqartariaqarpoq. Inuusuttut taamaamat eqeersimaartariaqarput. Inatsillu tunngavioqussaq pillugu sulinerimi inuusuttut toqqaannartumik sunneeqataatinneqanngippata politikikkut sunniuteqataaniarnissamat aamma periarfissaqarpoq. Aqqutissarsiornissaq apeqqutaaginnarpoq, Nukakkuluk Kristensen nassuiaavoq.

Namminersulivinnissaq pivusorsiorpoq

Nukakkuluk Kristensen inuusuttut 23-it allat peqatigalugit Inuusuttut Inatsisartuanni 2017-imi peqataavoq, Qulequtarineqarluni »Kalaallit inatsisaat tunngavioq: Kalaallit inatsisaanni tunngavioqummi suut ilanngutissallugit pingaaruteqarpat?«.

Inaarutaasumik nalunaarummi eqimattat ilaat siulleq inatsimmik tunngavioqussamik sulinerup namminersulivi-

lernissaq aqqutissiusagaa nalunaarpoq. Eqimattat aappaat Danmarkimut ataannarissaq nalunaarutigaa. Pingajuia inatsimmik tunngavioqussamik suliaqarneq pillugu paasissutissinermut atatillugu tamat oqartussaaqataanerannik internetsikkut insertarfimmik pilersitsisoqaaq. Sisamaallu inatsimmik tunngavioqummi taarsiullugu innuttaasut atugaat pillugit tunngavioqummi nalunaarnissamik suliaqaaqussillutik.

Sammiviit assigiinngitsorujussuit sisamat, soorlu Inatsisartuni inuiaqatigiillu sinnerini isummat aamma assigiinngiaarlunnartut.

– Inuusuttut Inatsisartuanni eqimatani ingerlaannaq namminersulivilerusunngitsunut ilaavunga. Allanik ilaqarpugut sukkanerpamik namminersulivilerusuttunik. Uanganngitsoq. Suliaqarfiit tigusimannigisagut tigusisaannut piginnaasat amigaatigaagut. Aningaasaqarneq ataqtigiittariaqarpoq – aamma ukiumoortumik tapiisuteqarani. Politiit eqqartuussiviillu akissaqartissavagut. Kalaallit Nunaatali ullut ilaanni namminersulivilernissaa pivusorsiorsoraara. Aamma ukiualuit

qaangiuppata pigaluarpat, Nukakkuluk Kristensen oqarpoq, nangillunilu:

– Sapinngittorsuarnik peqarpugut. Kisianni ilinniarnissamat Danmarkimut angerlartinnissaannut pikkorinnerusariaqarpugut. Taakkuupput namminersulivilernissamat sulinitinnut peqataasinnaasut, oqarpoq.

Ilinniarnissamat amerlanerusut angerlartinnerisa amerlanerusullu sulilersinnerisa saniatigut Nukakkuluk Kristensen isumaqarpoq, inatsimmik tunngavioqussamik suliaqarneq inuusutissarsiuteqarlutik namminersortut eqqarsaatigineqartariaqartut.

– Inuusutissarsiuteqarlutik namminersortut akileraarutigut pillarneqassanngillat. Suliffissanik pilersitsisuupput akileraarutigullu isaatissiuullutik. Pisortani sulisut akileraarutigineqartunit aningaasarsiaqarput taakkunannganniillu akileraarutigut. Inuiaqatigiinni aningaasaqarneq inuusutissarsiuteqartut namminersortut taamaamat pilersuisuupput. Taakkuupput Kalaallit Nunaata namminersulivilernissaanut aqqutissiuissat, Nukakkuluk Kristensen nassuiaavoq.

Vi unge kommer til at indføre selvstændighed

Nukakkuluk Kristensen debatterede »Grønlands Grundlov« sammen med 23 andre i Ungdomsparlamentet i 2017. Hvornår grundloven skal gælde fra, var de langt fra enige om, men tror på projektet

Paornáguak Kleist
muku1974@gmail.com

Forfatningskommissionens arbejde om Grønlands kommende grundlov er et arbejde, som de unge kan komme til at leve under, hvis Grønland bliver selvstændig en gang i fremtiden.

22-årige Nukakkuluk Kristensen har været politisk aktiv både i Inatsisartuts Ungdomsparlament i 2017 og i Demokraternes Ungdomsafdeling. Nukakkuluk Kristensen er hjemme i Grønland igen efter netop at have færdiggjort sin elektrikeruddannelse i Danmark. Hold-

ningerne er stadig klare; de unge er landets fremtid.

– De unge er dem, som kommer til at lede landet i fremtiden. Dem som kommer til at være de voksne som indfører selvstændigheden – alt efter hvornår det sker. Det er os unge, som kommer til at være til stede til den tid. Derfor er det altid vigtigt at have os med, siger Nukakkuluk Karl Kristensen, som slår fast hvor vigtig vidensbaseret beslutning er.

– Det er vigtigt at kende til fakta og hvilke konsekvenser kommissionens forslag kommer til at have. Grundlaget skal være i orden for at vi kan tage en beslutning. Det er derfor at de unge skal være på mærkerne. Og hvis de unge ikke får direkte mulighed for at have indflydelse på forfatningsarbejdet, så er der mulighed for at forsøge at have politisk indflydelse. Det handler om at finde vejene, forklarer Nukakkuluk Kristensen.

Selvstændighed er realistisk

Nukakkuluk Kristensen deltog sammen med 23 andre unge i Inatsisartuts Ungdomsparlament i 2017, som det år

havde overskriften »Grønlands grundlov: Hvad er vigtigt at få med i en grønlandsk grundlov?«.

I slutdokumentet erklærer den ene gruppe, at forfatningsarbejdet skal bane vejen for fuld selvstændighed. En anden gruppe vil bevare forbindelsen til Danmark. Den tredje vil have etableret en demokratiportal i forbindelse med informationsarbejdet i forfatningsarbejdet. Og den fjerde gruppe vil have at der udarbejdes et socialt charter før der udarbejdes en grundlov.

Fire meget forskellige retninger, lige så forskellige som der er holdninger i Inatsisartut og resten af samfundet.

– Jeg var med i den gruppe i Inatsisartuts Ungdomsparlament, som ikke ønskede selvstændighed med det samme. Der var andre, som ønskede selvstændighed hurtigst muligt. Det gør jeg ikke. Vi mangler kompetencer til at kunne hjemtage de områder vi ikke har ansvar for endnu. Økonomien skal hænge sammen – også uden bloktilskud. Vi skal have råd til politi og retsvæsen. Når det er sagt, så mener jeg at det er realistisk at Grønland en dag bliver selvstændig. Også hvis det kommer in-

denfor de næste par år, siger Nukakkuluk Kristensen, og fortsætter:

– Vi har mange, som har kompetencerne. Men vi skal være bedre til at få de højtuddannede hjem fra Danmark. Det er dem som kan være med i vores arbejde for selvstændigheden, siger han.

Udover at få flere uddannede hjem og få flere i arbejde, så mener Nukakkuluk Kristensen, at de private erhvervsdrivende skal tænkes ind i forfatningsarbejdet.

– De private erhvervsdrivende skal ikke straffes med skat. De skaber arbejdspladser og bidrager med skatteindtægter. De ansatte i offentlige myndigheder og institutioner får løn fra de samme skatteindtægter og betaler skat af det. Derfor er det de private erhvervsdrivende, som bidrager til samfundsøkonomien. Det er dem, som kommer til at bane vejen for et selvstændigt Grønland, forklarer Nukakkuluk Kristensen.

Inatsit tunngaviusussaq pillugu sulinermik inuusuttut ilisimasaqarnerussapput

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat allattoqarfianni ilinniartutut ikiorti Arnaaraq Hansen isumaqarpoq, inuusuttut inatsit tunngaviusussaq pillugu sulinermik ilisimasakippallaartut

Paornánguak Kleist
muku1974@gmail.com

Arnaaraq Hansen ilisimatusarfimmi inuiaqatigiilerinermik ilinniartuq. Suliami iluani ilisimasaqarnerulernissamik soqutigisaqarnini aallaavigalugu Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat allattoqarfianni ilinniartutut ikiortinngornissamut qinnuteqarneranut pissutaavoq.

– Soqutigisakka inuit pisinnaatitaafiinut nunanullu allanut politikkimut tunngasuupput, tamannalu isumalioqatigiissitat suliaannut naapertuulluarpog. Ilinniartutut ikiortitut sulininni ilisimasaqarnerulernissara suliallu allat-torsimaffianut iluaqutaanissaa naat-sorsuutigaa, Arnaaraq Hansen oqarpoq.

Arnaaraq Hansenip bachelorinngor-niutissaminik allalluni januaarimi 2021-imi aallartissaaq, allaaserissallugu Danskít Kalaallit Nunanut Avannarler-nut akisussaaffiinik annertuumik tigungmiaqarnerat qanoq Nunatsinnut isumaqarnerisq. Sammisaaq Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitani nunanut allanut sillimaniar-

nermullu tunngasut pillugit suleqatigiis-sitami suliarineqartunut arlaatigut as-sigiissuteqarsinnaasoq.

– Naalagaaffiup ataani nunatut Ka-laallit Nunaanni nunanut allanut sillima-niarnikkullu tunngasutigit annertune-rusumik nammineersinnaassagutta, uatsinniit suut pisariaqartinneqassa-nersut misissussallugit misissoqqis-saassallugillu uannut soqutiginarpoq. Mínnerrunngitsumik suliasaqarfinni taakkunani »pissaaneqarnerulernissa-mut« pissaaneq suna allaqqassanersoq, Arnaaraq Hansen oqarpoq.

Ilisimasat qitiupput

Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isuma-líoqatigiissitat sulinerat Kalaallit Nu-naata namminiilivinnissamut aqutaan-ut oqaluttuarisaanikkut tunngaviussa-soq Arnaaraq Hansen isumaqarpoq.

– Suliarujussuuvog oqaatsitsinnut inuillu pisinnaatitaaffiini suut atuutis-sanerannut ilaatigut tunngassuteqar-toq. Suliap imarisaanut innuttaasut ma-linnaanissaat taamaammat pingaaruti-lerujussuuvog. Nunatut namminersulivi-lissagutta oqariartuutigineqartut sam-mivii tamaasa tusassallugit pingaarute-qarlunilu soqutiginarpoq, Arnaaraq Hansen nassuiaavoq.

Inatsit tunngaviusussaq pillugu sulineq pillugu nalinginnaasumik ilisimasat amígartut Arnaaraq Hansen isumaqar-poq.

– Inatsit tunngaviusussaq pillugu sulineq inuit paatsuukkajuttarpat isumaqarlutik »aqagu namminiilivissaa-gut«. Taamaangilaq. Suliamut ikorfartuilluta inuiattut kivitsissagutta suliap imarisaanik inuusuttut amerlane-rusut ilisimasaqartariaqarput. Ukiut tallimat, ukiut qulit ukiulluunniit 50-it qaangiuppata namminiilivissagutta-

NAMMINEQ PIGISAQ/PRIVAT

– Paatsoortoqaqqunagu inatsit tunngaviusussaq pillugu suliap imarisaanik inuusuttut amerlanerusut ilisimasaqarnissaat pingaaruteqarpoq, Arnaaraq Hansen, ilisimatusarfimmi inuiaqatigiilerinermut ilinniartuq Inatsillu Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat allattoqarfianni ilinniartutut ikiorti, oqarpoq.

– For at undgå misforståelser er det vigtigt at flere unge kender til forfatningsarbejdet indhold, siger Arnaaraq Hansen, studerende i samfundsvidenskab på Ilisimatusarfik og studentermedhjælper i Forfatningskommissionens Sekretariat.

luunniit sunarpiaq inatsit tunngaviusussaq pillugu sulinermi aallaaveqarnerisq

inuusuttut ilisimasariaqarfaat, Arnaaraq Hansen naggasiivoq.

De unge skal vide mere om forfatningsarbejdet

Studentermedhjælper i Forfatningskommissionens Sekretariat Arnaaraq Hansen mener, at de unge ved for lidt om forfatningsarbejdet

Paornánguak Kleist
muku1974@gmail.com

Arnaaraq Hansen studerer samfundsvidenskab i Grønlands Universitet, Ilisimatusarfik. Interessen for at udvide sin viden indenfor sit fag fik hende til at søge stillingen som studentermedhjælper i Forfatningskommissionens Sekretariat.

– Mine interesser ligger indenfor menneskerettigheder og udenrigspolitik, hvilket passer meget godt med de emner som kommissionens arbejder med. Som studentermedhjælper forventer jeg, at jeg kommer til at udvide min viden indenfor mit fag samtidig med, at det vil hjælpe på mit CV, siger Arnaaraq Hansen.

Arnaaraq Hansen skal starte med at skrive sin bacheloropgave i januar 2021, som handler om, hvad det betyder for Grønland, at Danmark varetager Grønlands ansvar i Norden. Et emne, som på en eller anden måde kan have sammenfald med arbejdet i Forfatningskommissionens arbejdsgruppe vedrørende udenrigs- og sikkerhedspolitik.

– Hvis vi som sub-nation skal have flere autonomier indenfor udenrigs- og

sikkerhedspolitikken i Grønland, er det interessant for mig at undersøge og analysere, hvad der kræves fra vores side. Ikke mindst hvilket magt der skal stå til for at få »mere magt« indenfor disse områder, siger Arnaaraq Hansen.

Viden er nøglen

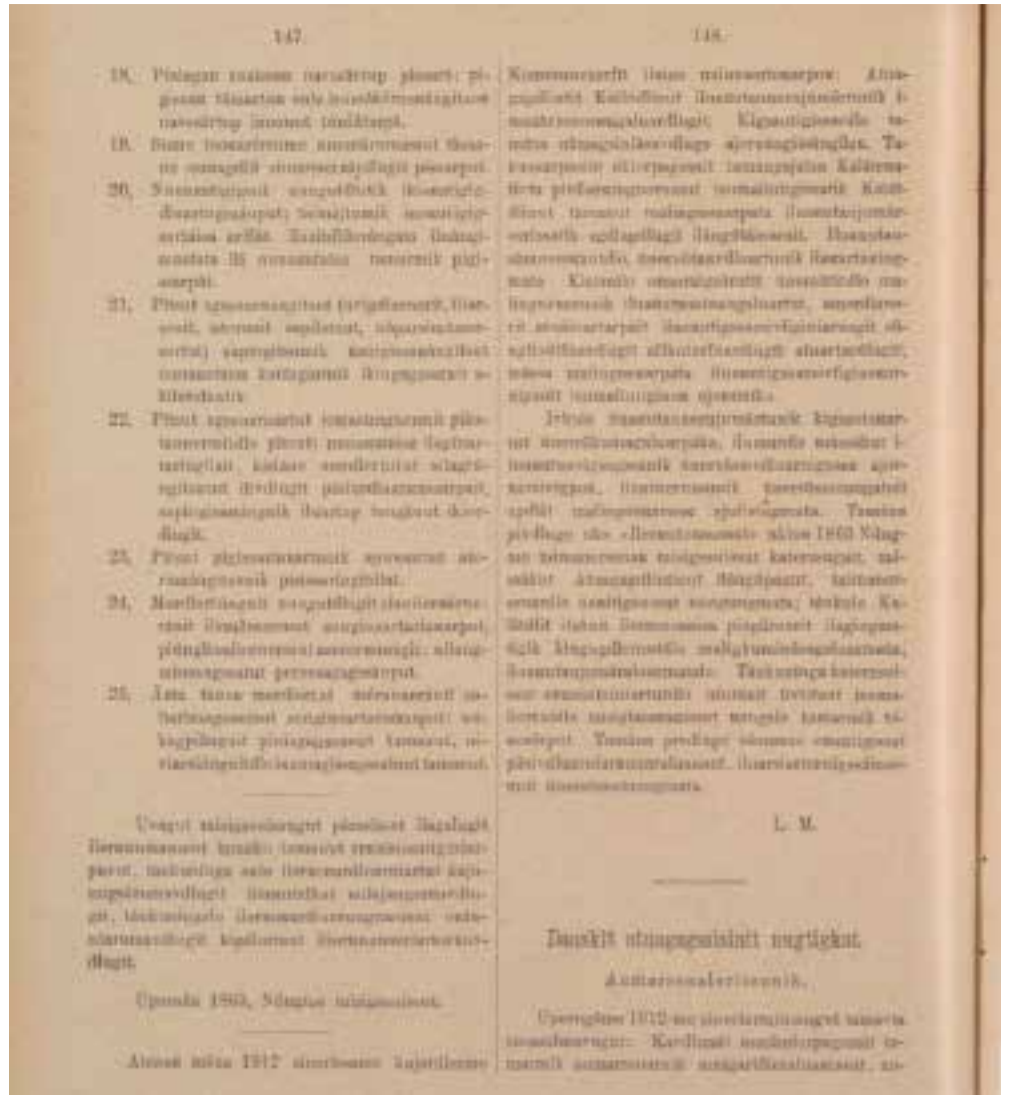
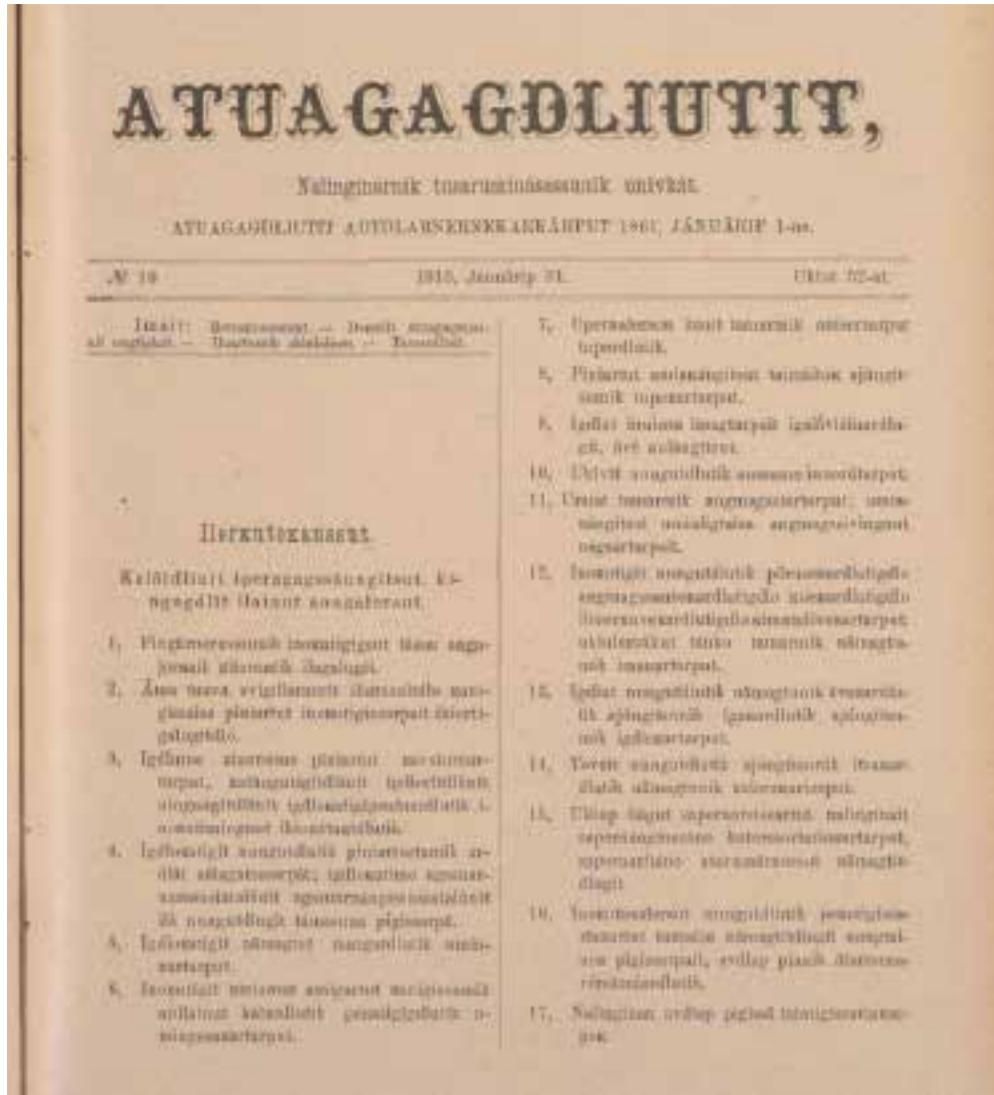
Forfatningskommissionens arbejde kommer ifølge Arnaaraq Hansen til at være et historisk grundlag for Grønlands vej til selvstændighed.

– Det er et stort arbejde, som blandt andet handler om vores sprog og hvad der skal gælde i forhold til menneskerettigheder. Det er derfor enormt vigtigt, at landets befolkning følger med i arbejdets indhold. Hvis vi som land skal blive selvstændig, er det vigtigt og interessant at skulle høre om alle vinkler

på de budskaber der er, forklarer Arnaaraq Hansen.

Generelt mener Arnaaraq Hansen, at der er for lidt viden om forfatningsarbejdet.

– Folk misforstår som regel forfatningsarbejdet, som om at vi skal blive »selvstændige i morgen«. Sådanne forhold er det sig ikke. Hvis vi som folk skal løfte opgaven samlet, så er der behov for flere unge som ved mere om arbejdets indhold. Uanset om vi bliver selvstændige om 5 år, 10 år eller først om 50 år, så bør de unge vide hvad forfatningsarbejdets kerne er, slutter Arnaaraq Hansen.

Grønlændernes første grundlov

Vidste du, at grønlænderne ellers har haft en egen grundlov? Nej vel!

Af Jakob Møller Lyberth

Vi er i Nuuk, året er 1863. Forstanderskabet, de første kommunalpolitikere, er just oprettet. 1850-erne så mange fattige og folk i nød i Nuuk distriktet, mange grønlandere så miserable ud. Og hvad gør man ved det?

Dengang var der kun et lille antal grønlandere, der kunne tale dansk, ikke engang 2 procent af befolkningen. De vigtigste erhverv var fangst, og nogle steder fiskeri. Den vesteuropæiske civilisation var ved at vinde indpas, inden for produktion og handel. Grønlandernes ældgamle kultur var ved at miste indflydelse.

I Europa, herunder også i Danmark, var der revolutioner med frihedsbudskaber. Den danske grundlov af 1849, der var positivt stemt over for folkestyret, var trådt i kraft. Det danske enevælde var stadig i kraft i Grønland. Og hvad gør man ved det?

Tanken om at grønlandere skal have deres egen lov var ikke ny, det begyndte tilbage i 1700-tallet. Men i 1850/1860-erne var grundlaget for at forsøge sig med at nedfælde et skrift, hvis form lå tæt op ad en grundlov til stede, og Forstanderskabet tog sit snit til at tage

denne opgave på sig.

Forstanderskabet begyndte med at indsamle retningslinjer og materiale, som de kunne bruge i arbejdet med at skrive en grundlov, for eksempel gennem Paarsisut – den grønlandske del af Forstanderskabet.

Og således nedfældede man, med Samuel Kleinschmidt (1814-1886) som pennefører, »Gamle skikke og vedtægter umistelige for grønlænderne, men for de yngre ved at gå i glemmebogen«, som ifølge nogle historikere er at betragte som grønlandernes første grundlov.

Den første, og vigtigste, bestemmelse lyder således: »Den vigtigste familieenhed er forældre og børn.«

Den næste er denne: »De nærmeste enker og forældrelose bor sammen med fangerne og hjælper dem.«

Der er i alt 25 bestemmelser, hvoraf de sidste lyder således:

»Alle børn skal fra de kan sanse, vænnes til sandheden, så de ikke ødelægges af tomheden; de skal opdrages til at være himmelboere« (24. bestemmelse), og den sidste 25. bestemmelse sådan:

»Børnene skal fra barnsben også vænnes til deres opgaver: drengene til al slags fangst og pigerne til kvindesysler.«

»Gamle skikke og vedtægter« kan læses på Forfatningskommissionens hjemmeside www.tunngavik.gl.

For de, som ønsker at vide mere, kan anbefales »Af tilbøielighed er jeg grønlandsk. Om Samuel Kleinschmidts live og værk« af Henrik Wilhjelm. Det Grønlandske Selskab, København 2001.

»Ileqqutoqqat« taamni ukiunik 40-nik pisoqaassuseqartut Atuagagdliutinit 1913-imi naqqeqinneqarput.

Atuagagdliutit gentrykte de daværende 40 år gamle »Gamle skikke og vedtægter« i 1913.

GENOPFRISKET I 1913

(PK) »Gamle skikke og vedtægter« blev gentrykt i sin helhed i Atuagagdliutit nr. 10, 31. januar 1913, med en forklaring fra Forstanderskabet om de gamle skikke og vedtægters tilblivelse, samt en forklaring fra daværende redaktør for avisen om hvorfor de blev genbragt.

FORKLARING FRA FORSTANDERSKABET I NUUK

»Vi tilsynsmænd vil, sammen med opsynsmændene, minde alle om disse gamle skikke og vedtægter og opfordre dem som fortsat vil opføre sig godt i overensstemmelse dermed, til at holde fast ved dem og formåne dem der ikke opfører sig ordentlig i overensstemmelse med dem, til at høre op med at være genstridige.«

Foråret 1863, Forstanderskabet i Nuuk

1913-IMI EQQAASIT-SISSUTIGINEQARTUT

(PK) »Ileqqutoqqat« tamarmitullugit Atuagagdliutit nr. 10, 31. januar 1913-imi naqqeqinneqarput Misissuisut ileqqutoqqat pilersinneqarnerannut nassuiaataat, kiisalu saqqummerseqqinnerannut aqqqissuisuusimasup nassuiaataa ilanngullugit.

NUUMMI MISISSUISUT ERSEQQISSAATAAT

»Uagut Misissuisugut Paarsisut ilagalugit ileqqutoqaasut tamakku tamanut eqqaasissutiginiarpavut, taakkuninga suli ileqqoqarluarniarut kajumis-saarumallugit ileqqumikkut aalajangeqqullugit, taakkuningalu ileqqoqarluarunnaarsut oqaanniarumallugit killormut iliorunnaariar toqqullugit.«

Upernaaq 1863, Nuummi Misissuisut

Kalaallit inatsisaat tunngaviusoq siulleq

Nalunngiliuk kalaallit namminerisaminnik inatsimmik tunngaviusumik peqarsimagaluartut? Ilaa naamik!

All. Jakob Møller Lyberth

Nuummiippugut, 1863-imi. Misissuisut, tassa kommunalpolitikerit siulliit, pilersinneqaqqammerput. 1850-ikkunni Nuup pigisaani piitsut ajorsartullu ingasalluinnarsimapput, kalaalerpasuit nallinnarsillutik. Taavami?

Taamanikkut kalaallit danskisut paasisinnaasut ikittuaraarsuupput, 2 procentit angumasimangilaat. Inuusutisarsariit pingaarnersarivaat piniarneq, ilaannilu aalisarneq. Nunat Killiit atugartuussusiat malunniukkiartorpoq, tunisassiornikkut niuernikkullu. Kalaallit kulturitoqaat aanngariartuaalersimavoq.

Europami, aammalumi Danmarkimi, mumisitsinerit kiffaanngissuseqarnermik oqariartortut ingerlapput. Danmarkimi inatsit tunngaviusoq inuinaat naalakkersueqataanerannik akuersaartoq

1849-imi atuutilerpoq. Nunatsinni danskit kunngiata kisermaassinera sulituuppoq. Taavami?

Kalaallit namminerisaminnik inatsiseqartariaqarnerannik isuma nutaajunngilaq, 1700-kkunnili isumaalersimavoq. 1850/1860-ikkunnili tunngavissaqalersimavoq Misissuisut malit tarisassaasa saniatigut inatsimmik tunngaviusumut pissutsimigut qanittumik pilersitseriarnissamut, tamannalu Misissuisut suliasamissut tigusimavaat.

Inatsisissamut Tunngaviusumut najoqqutassaminnik atugassaminnillu katersillutik Misissuisut aallartipput, soorlu Paarsisut – Misissuisut kalaalersaat – aqutugalugit.

Taamaallutik Samuel Kleinschmidt (1814-1886) allattoralugu taassuma allappaa »Ileqqutoqaasut. Kalaallinit iperagassaanngitsut, kingulliit ilaannut aanngalersut«, historikerit ilaannit kalaallit tunngaviusumik inatsiseqqaavattut taaneqartartoq.

Aalajangersakkat siullersaat, pingaarnersaallu, unaavoq: »Pingaarnersumik inoqutigiissut tassa: angajoqqaat qitornatik ilagalugit.«

Tullia unaavoq: »Aamma taava uillannerit iliarsuillu qanigisaasa piniartut

inoqutigisarpaat ikiortigalugillu.«

Aalajangersakkat katillugit 25-upput, kingulliit ukuullutik:

»Merlertunnguit nungullugit sianileqqaarnerannit ilumoornermut sungiusartariaqarput, piunngitsuliornermut aseroqqunagit; qilammiussatut perorsagaassapput« (aalajangersagaq 24), kingulliullunilu aalajangersagaq 25 imaattoq:

»Aamma taava merlertut meeraanerannit suliarisassaannut sungiusartariaqarput; nukappiannguit piniagassanut

tamanut, niviarsianguillu isumagissasaanut tamanut.«

»Ileqqutoqqat« Inatsisit Tunngaviusut pillugit Isumalioqatigiissitat nittartaqaanni www.tunngavik.gl-imi atuarneqarsinnaapput.

Paasisaqarnerorusuttunut inneruusutitigineqarsinnaavoq Henrik Wilhelm-ip atuakkiaa »Af tilbøielighed er jeg grønlandsk. Om Samuel Kleinschmidts live og værk«. Det Grønlandske Selskab, København 2001.

ATUAGAGDLIUTITOQQANI AAQQISSUISUP LARS MØLLERIP ERSEQQISSAATAA

»Aasaq manna 1912 Sinerissami Kujallermi kommuneqarfiit ilaanni nalunaartoqarpoq: Atuagagdliutit kalaallinut iluaqutaanerujumaartunik imaqarneroqqugaluarlugit. Kissaatigisarli tamanna naammassiniassallugu ajornanngitsuunngilaq. Takusarpassili ukiorpassuit tamangajaasa kalaaleqatitta pillaqinnerusut isumaliutigisat kalaallinut tamanut malinneqarpata iluaqutaajumaarsorisatit allallugit ilannguttaannaraat. Iluaqutaasinnaassaqaallu, unnersuutaalluurtunik ilaqartaqimmata. Kisiannili oqaaqqissaarutit unnersuutillu malinneqarunik iluaqutaasinnaagaluartut, amerlanerit atuaannartarpaat iluaqutissarsiffiginiarnagit suunngitsuutiinnarlugit alik-kutariinnarlugit atuartarlugit, massa malinneqarpata iluaqutissarsiffigineqarnissaat isumaliutigineq ajoramikku.

Ikkuli iluaqutaanerujumaartunik kissaateqartut unnersuukkumagaluarpakka, ilumulli massakkut iluaqutaavissussanik unnersuussilluarnissaq ajornarsivippoq, iluarnerusunik unnersuussutaagaluit allaat malinneqarneq ajulivimmata. Tamanna pillugu ukua »Ileqqutoqaasut« ukioq 1863 Nuummi taamanersuaq Misissuisut katersugaat, massakkut Atuagagdliutinut ilannguppugut, taamanersuarli naqitigaasut nungummata; taakkuli kalaallit itsaanit ileqqutoqaasa pingaarnertit ilagimmatigik kingullernullu malikkuminassagaluarumata, iluaqutaajumaaraluarumatalu. Taakkuninnga katersuisut eqqaasitsiniartullu utoqqaat titsiitsut isumaliortullu misigisaqaqisut qanngali tamarmik toqoreerput. Tamanna pillugu ukunani oqaatigisat paasiluarniaqqunaraluaqaat, iluarsiar tornissaannarmut unnersuussutaammata.«

L.M. [Lars Møller]

FORKLARING FRA DAVÆRENDE REDAKTØR FOR DET GAMLE ATUAGAGDLIUTIT LARS MØLLER

»Engang i denne sommer i 1912 udsendte én af kommunerne i Sydgrønland en meddelelse: En opfordring om at Atuagagdliutit bringer mere stof, der helst kunne gavne grønlænderne mere. Men det er ikke altid lige nemt at opfylde et sådant ønske. Men I ser gang på gang, at de mere dygtige blandt vore landsfæller bidrager med skriftlige indlæg om deres overvejelser, som de mener vil være til gavn hvis de blev fulgt. Og de kan vitterligt gøre gavn, fordi de ofte indeholder gode anbefalinger. Men selv om formaninger og anbefalinger kan være til gavn hvis de bliver fulgt, nøjes de fleste med at læse dem som ren og skær underholdning uden at tillægge dem nogen betydning og uden at tænke på om de kan få gavn af dem, fordi de ikke tænker over at man kan få gavn af dem ved at følge dem.

Men jeg vil ellers gerne henvise til de mennesker, som fremførte et ønske om mere gavnligt stof, for det er i sandhed umuligt nu at komme med anbefalinger der reelt kunne gøre gavn, fordi det er kommet så vidt at anbefalinger med et godt formål slet ikke bliver fulgt længere. Af den grund bringer vi nu disse "Gamle skikke og vedtægter", som tilsynsmændene har indsamlet for lang tid siden tilbage i 1863, i Atuagagdliutit, fordi denne ældgamle tryksag ikke er mere til at opdrive; men fordi disse hører til blandt grønlændernes vigtigste skikke og vedtægter fra gammel tid og fordi de ellers er nemme at følge for den nye generation, og fordi de ellers kan være til gavn. De forsagte ældre mennesker, som har gjort sig deres overvejelser og som er rige på erfaringer, er alle sammen døde for længst. Af den grund er det ønskeligt at folk til fulde forstår indholdet i det, der bliver fremført i disse, fordi de er anbefalinger til lutter forbedringer.«

L.M. [Lars Møller]

Kalaallit tunngaviusumik inatsiseqqaavat ilaatigut sanngiitsortaasunik ikiuunnissamik meeqqallu qanoq perorsarneqarnissaannik innuttaasunut ilitsersuisimavoq.

Grønlandernes første grundlov skulle blandt andet vejlede befolkningen til at hjælpe de svage og hvordan børnene skulle opdrages.

Inatsit tunngaviusoq nunap periusissaanut malitassaavoq

Inatsimmi tunngaviusumi malittarisassat imak ersaritsigissanngillat pissaanermik taamungaannaq atorner-luisoqarsinnaanera pinngitsoortinneqarsinnaassalluni. Malittarisassiornerlu ataatsimoorluni sularineqassaaq innuttaasunit tigulluarneqassappat – tamaanngippat ajutuussaaq. Taama oqarpoq Jens Wendel Hansen, oqaluttuarisaanermut ph.d. lisimatusarfimmilu adjunktusimasoq

Paornáguak Kleist
muku1974@gmail.com

Qinikkat innuttaasullu akornanni oqalinneg sakkortusinnaasarpoq. Kalaallit Nunaat namminersulivilissanersooq, qaqugu, qanoq piumasaqaatillu suut iluanni illuatungeriinnit miloriunneqaqat-taartarpoq sissami malittut uteqat-

taarlutik. Ullut ilaanni qatsungasarpoq ullulli ilaanni anorlerluni – ilaanni anorersuarujussuarluni.

Oqallittoqaleruttornerani Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqati-giissitat oqaluttuarisaanermi suliasa-mik pingaarnepaamik suliaqarput. Ka-laallit Nunaat namminersulivilissappat inatsisissaanik tunngaviusussamik su-liaqaleruttorput. Kisianni sooruna inat-simmik tunngaviusussamik suliaqarneq taamak pingaaruteqartigisoq? Oqalut-tuarisaanermut ph.d. lisimatusarfim-milu adjunktusimasoq Jens Wendel Hansen nassuiaavoq:

– Nunat tamarmik allassimasunik al-lassimangitsunilluunniit qanoq pissu-seqarnissamat malitassaarput. Mali-tassat taakkua ilaatigut takutippaat in-nuttaasut naalagaaffimmilu oqartussat qanoq pisinnaatitaaffeqarlutillu pusu-saaffeqarnesut. Assersuutigalugu inat-sisartut inatsisiliortuupput, naalakker-suisullu inatsisitigut akisussaatinniarlugit naalagaaffiup eqqartuussivianut su-liassanngortissinnaallugit, nakkutigalu-gillu naalakkersuisut piumasaarsun-ginnissaat. Taamannak periarfissa-qanngippat pissaanermik tigummiarqar-tut inatsisit avataanni iliuuseqaratar-sinnaanerannik nassataqarsinnaavoq, Jens Wendel Hansen nassuiaavoq.

Kalaallit Nunaat namminersimanik inatsiseqanngilaq tunngaviusumik. Dan-markip Kungeqarfiata Inatsisaata Tunngaviusup Namminersorlutillu Oqar-

tussaqaarnerup inatsisaata Kalaallit Nu-naanni taamungaannaq aqutsisoqan-ginnissaanik qularnaaripput.

Pisariusumik katitigaq

Nunami taamak siammasitsigisumik in-oqarfilimmi innuttaasut siaruaqqasut katersornissaannut, ikinnerussuteqar-tut assigiinngissutsillu soorlu oqaatsi-tigut peqataatinnissaannut Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqati-giissitat annertuumik suliasaqaarput. Allatut oqaatigalugu, inatsisip tunnga-viususaaq inuiaqatigiit pisariusumik katitigaasut tamakkerniartussaavai.

– Kalaallit Nunaanni innuttaasut nu-nap sananeqaataatigut oqaatsitigullu assigiinngisitaarpoq. Assersuutigiin-narlugu Kitaa Tunulu, kiisalu danskisut kalaallisullu oqaasillit akornanni assi-giinngisorujussuupput. Inatsimmi tunngaviusumi tamarmik inissaqartinne-qartussaapput. Apeqqutit ilanngunne-qartussat tassaapput: Inuiaqatigiinni ikinnerussuteqartut qanoq illersugaap-pat? Arlaat pingaarnruppat? Pisortati-goortumik oqaatsit suussappat – Kitaa-ni oqaatsit? Taamaassappallu inuiaqati-giinni tamarmik tassunga maleruutis-sapput, Jens Wendel Hansen oqarpoq.

Taamannak oqarnera Inatsit Tunnga-viususaaq pillugu Isumalioqatigiissita-nut Naalakkersuisut suliakkiutaannut naleqqut torujussuavoq:

»Oqaluttuarisaaneq aallaaviulluni ka-laallit kulturiat, kalaallit oqaasii kinaas-

– Inatsit tunngaviusoq innuttaasunit tamanit tapersorneqassaaq piviusumik atuutsinneqarsinnaassaguni, Jens Wendel Hansen, oqaluttuarisaanermut ph.d. lisimatusarfimmilu adjunktusimasoq oqarpoq.

– En grundlov skal have hele befolkningens støtte, før den kan fungere i praksis, siger Jens Wendel Hansen, ph.d. i historie og tidligere adjunkt i lisimatusarfik.

susaallu akuunerulersitsiniarnermi tunngavigineqassapput, tassa nunap inoqqaaviniit tunngavillit. Tunngaviusu-milli inatsisissami Kalaallit Nunaata kil-liffiani nalitsinni inuusut allatullu tunu-liaqutaqarlutik nunami najugaqartor-passuit eqqarsaatigilluinnarneqassap-put.«

Inatsit tunngaviusut ineriartornerat

Nunat inatsisaanni tunngaviusuni periu-serineqartut ukiut ingerlaneranni ine-

En grundlov er et lands spilleregler

Reglerne i en grundlov skal ikke være klare, så man undgår vilkårlig magtudøvelse, og for at et lands befolkning kan tage reglerne til sig, skal de helst laves i fællesskab – ellers går det galt. Det fortæller Jens Wendel Hansen, ph.d. i historie og tidligere adjunkt i lisimatusarfik

Paornáguak Kleist
muku1974@gmail.com

Diskussionerne blandt landets politikere og befolkningen går til tider højt. Spørgsmål om Grønland skal blive selvstændig, samt hvornår, hvordan og på hvilke præmisser kastes frem og tilbage, som bølgerne på en strand. Nogle dage er der vindstille, mens det blæser andre dage – nogle gange helt til storm-

styrke.

Midt under diskussionerne er Forfatningskommissionen i gang med en historisk vigtig opgave. Det er i gang med at udarbejde en forfatning, som skal blive Grønlands Grundlov, hvis landet bliver selvstændig en gang i fremtiden. Men hvad er det der gør, at forfatningsarbejdet er så vigtigt? Ph.d. i historie og tidligere adjunkt i lisimatusarfik, Jens Wendel Hansen, forklarer:

– Alle lande har et sæt spilleregler om de er nedskrevet eller ej. De spilleregler viser blandt andet hvilke rettigheder og pligter landets befolkning og statsinstitutionerne har. Eksempelvis har parlamentet den lovgivende magt og har beføjelserne til eksempelvis at hive ministre til en rigsret for at stille dem til juridisk ansvar og for at kontrollere, at ministrene ikke gør hvad der passer dem. Hvis man ikke har den mulighed, risikerer man at den der har magten, ikke holder sig indenfor loven, forklarer Jens Wendel Hansen.

Grønland har ikke sin egen forfatning. Danmarks Kongeriges Grundlov og selvstyreloven sikrer i dag, at der ikke er et

vilkårligt styre i Grønland.

Komplekst samfund

I et land med så spredt en bosætningsform har Forfatningskommissionen en stor opgave i at skulle samle den spredte befolkning, inkludere alle minoriteter og forskelligheder i eksempelvis sprog. Sagt på en anden måde; den kommende grundlov skal dække over et komplekst samfund.

– Grønland har en sammensat befolkning både geografisk og sprogligt. Eksempelvis er der stor forskel mellem vest og øst, og mellem de dansk- og grønlandsksprogede. De skal alle sammen rummes i en forfatning. Følgende spørgsmål skal tages med i betragtning: Hvordan er mindretallene i samfundet beskyttet? Er der nogle med forrang? Hvilket sprog skal være det officielle sprog – vestgrønlandsk? Og så må alle i samfundet så indordne sig under det, siger Jens Wendel Hansen.

Den udmelding flugter godt med det kommissorie, som Naalakkersuisut har udstukket til Forfatningskommissionen:

»Historisk betragtet vil udgangspunktet for inddragelsen af kultur, sprog og identitet være grønlandsk, hvilket vil sige det oprindelige grønlandske folks. Men forfatningen skal tage fuldt hensyn til, at der i nutidens Grønland findes mange borgere med anden baggrund.«

Forfatningens udvikling

Principperne for et lands forfatning har udviklet sig gevaldigt gennem årene. Fra at have et enevældigt styre med en konge eller en fyrste som overhoved kom der, ifølge Jens Wendel Hansen, en rimelig enighed omkring år 1900 om, i hvert fald formelt, at sikre et demokratisk styre.

– Folkeviljen kom til udtryk tidligere, især i 1800-tallet, hvor valget var mere snævert. Det folkelige ønske var en mere bred valgret. Der kom en stadig større accept af, at folket skulle have ret til at stemme. Dette var en stor ændring i historien, for tidligere var det kun adelen og de rige som havde en særlig position.

– Eksempelvis har Storbritannien en

Apequtaakkajuttut akissutaat

**Innuttaasut apequtissarisinnaasaat
Inatsit Tunngaviusussaq pillugu
Isumalioqatigiissitat allattoqarfianit
akineqarsimapput**

(PK) »Ilisimasanik tunngaveqarluni aalajangiisoqassaaq«. Oqaaseqatigiit annertuunik pingaarutilinnillu aalajangiisoqassatillugu atorneqartarpoq. Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat sulinerannut tamanna aamma atuuppoq.

Innuttaasut apequtigisinnaasaasa ilaannut Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat allattoqarfiannit taamaammat akissuteqarsimapput.

– Apeqqutit immikkut ilisimasalinnit inissarujussuaq atorlugu akineqarsinnaasut imartuumik akiuminaapput. Tulliuttut taamaammat aqutissiuisumik akissutitut isigineqassapput, Jakob Møller Lyberth, Inatsit Tunngaviusussaq pillugu Isumalioqatigiissitat allattoqarfianni immikkoortotami pisortaq oqarpoq.

Inatsit tunngaviusoq suua?

Inatsit tunngaviusoq tunngavimmigut naalagaaffiup qullersaani aqqissugaanerup pilersinneqarneranik ingerlanneqarneranillu malittarisassanik imaqarpoq. Naalagaaffiup qullersaani aqqissugaanera naalagaaffimmi qullersamik, inatsisiliortunik, naalakkersuisunik eqqartuussiviillu qullersaannik pingaartumik sanarfineqartarpoq. Imaappoq, pissaanermik agguaanermut tunngaviusut aalajangersarnerannik naalagaaffiullu qullersaasa aqqissugaanerisa akornanni sunniivigeqatigiinnerannik taamaallaat inatsit tunngaviusoq imaqartariaqarluni.

Tamatumani saniatigut inatsimmi tunngaviusumi malittarisassat inatsisinit nalinginnaasunit qaffasinnerusumik atuuffeqarput, nalinginnaasuninngarnit immikkut ittumik pisariunerusumillu periuseqarluni aatsaat allanngortinneqarsinnaallutik. Imaappoq, nunap inatsisai inatsimmi tunngaviusumi aalajangersarneqartunut akerliusinnaangillat. Aamma isumaqarpoq, inatsimmit soorlu Inatsisartunit allanngorteqattaarneqarsinnaasumit nutaamik inatsimmi tunngaviusumik suliaqarnissaq allanngortitsinissarlunniit ajornarnerussasoq.

Danmarkip Naalagaaffiata Inatsisaa Tunngaviusoq assersuutiginnarlugu aatsaat allanngortinneqarsinnaavoq inatsit tunngaviususaaq folketingimit akuerineqarpat, kingornalu nunap naalakkersuisunit tamanna taperserneqarpat nutaamik folketingimut qinersisitsisoqarpat. Tamassuma kingorna siunnersuut allannguuteqartinnagu folketingimi ilaasortanit nutaanit akuerineqassaaq kingornalu innuttaasunut ukiup affaa qaangiutsinnagu taasisitsissutigineqarluni. Qinersisartut ikinnerpaamik 40 procentit taasiartorsimassapput amerlanerussuteqartullu akuersippata inatsit kunngimit aalajangersarneqassaaq inatsilulu tunngaviusoq atuutilerluni.

Periuseq assingusooq Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqatigiissitat missingersuusaaq saqqummiunneqartussami ilangunneqarnissaq naatsorsuutigineqarpoq.

Ataatsimut oqaatigalugu inatsimmi tunngaviusumi naalagaaffiup aqqissuussaananeranut aqutsineranullu aalajangersakkat pillugit tunngaviusumik aalajangersarneqarput.

Taalliorpalaartumik oqaatigissagaanni inatsit tunngaviusoq inatsisit tamarmiusut anaanagaat; naalakkersuisut politikkikkut biibileraat; inuiaat inunngorsimanerannut uppersaatiigaat; kiisalu »peqatigiiffik Kalaallit Nunaat«-a ileqqoreqqusaraa.

Inatsit tunngaviususaaq piareersarlugu sulineq soq aallartinneqarsimava?

Qaffasinerpaamik naalakkersuinikkut aalajangiisoqarpoq. Kalaallit Nunaata Inatsisissaanik tunngaviusumik siunnersuummik piareersaateqartussamik Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqatigiissitat pilersinneqarnissaat Inatsisartut 2016-imi akuersissutigaat.

Suliarli tamarmi aallartippoq, Kalaallit Nunaata inatsit tunngaviususaaq pillugu isumalioqatigiissitanik pilersitsinissamut tunngaviususamik Naalakkersuisut nassuiaasiornissaannik peqqusissallutik Inatsisartut 2011-mi aalajangermata. Sulineq Naalakkersuisuusimasunit aallartinneqarpoq 2013-imilu qinersisoqareernerani Naalakkersuisunngortut suliamik nangitsillutik.

2014-imili qinersisoqarqittussanngormat suliaq naammassineqarsimanngilaq. Nassuiaasiarluni sulineq kingorna unitsinneqarpoq.

2015-imi ukiakkut ataatsimiinnermi »Kalaallit Nunaata Inatsisissaanik Tunngaviusumik suliaqartussamik isumalioqatigiissitamik kingusinnerpaamik 2016-ip naalernerani Naalakkersuisut pilersitseqqullugit« Naalakkersuisut Inatsisartunit peqquneqarput.

Tassa Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqatigiissitat Kalaallit Nunaata inatsisissaanik tunngaviusumik missingersuorlutik massakkut inaarsaanerannut tunngaviusoq.

Sooq inatsit tunngaviusoq pilersinneqassava? Kalaallit Nunaata naalagaaffinngornissamut piareernissaanut soq utaqqineqassanngila?

Naalagaaffik allakkiami ataatsimi inatsimmi tunngaviusumik peqartariaqavissunngilaq. Naalagaaffinnik arlalinnik assersuutissaqarpoq allakkiani arlalinni inatsiseqartunik tunngaviusunik. Assersuutini ilisimaneqarnerpaagunartoq tassaavoq Tuluit Nunaat pisortatigoortumik inatsimmi tunngaviusumik peqanngitsoq, naalagaaffimmi inatsit tunngaviusoq atornerqartoq ileqquni atornerqartuniimmata inatsisinilu ataasiakkaaniillutik. Nunanut pisortatigoortumik inatsisunik tunngaviusunik peqartunut, soorlu Danmarkip Naalagaaffiani Inatsimmi Tunngaviusumut sanilliullugu Tuluit Nunaat ajornerusumik inissisimanngilaq.

Apeqquummut akissut toqqaannarpoq. Naalagaaffik Kalaallit Nunaat inatsimmi tunngaviusumik piareersimatitaqarani pilersinneqarnissaq takorlooruminaappoq. Taamaalisooqarsinnaavoq, kisianni peqarpat iluaqutaassaaq.

Nunani tamalaani misilittakkat aamma takutippaat nunat inatsimmi tunngaviusumik suliaqarnermut piffissaqarlusimagaangata pitsaanerpaasartoq. Oqartoqartarneratut, tuavioorneq tuaviupilunneruvoq. Inatsit tunngaviusoq eqqarsarluaqqaarnani tuaviuunneqarpat ajutoorneq inatsimillu tunngaviusumik suliaqarneq ataqatigiittut misilittakkat takutippaat. Inerpera naammaannassaaq – tunngaviusumik inatsit amigaatilik, ilaatigut ajorluinnartunik amigaatilik, sammivissanik pingaarutilinnik immikkuualuttunillunniit isumaqatigiinnissamut piffissaqarsimannginneq pissutigalugu ajornartorsiutit apeqqutillu pingaaruteqartut aqqiissutissaqartinneqarnatik.

Kalaallit Nunaannut tunngatillugu Naalakkersuisut aalajangersimapput Kalaallit Nunaat ullormi namminersulivilerpat atuutilertussamik, inatsimmi tunngaviusumut missingiummik suliaqartoqassasoq.

Kalaallisut soq allanneqassava?

Apeqquut paasinarpoq ataasiinnarmilli akineqarsinnaanngitsoq.

Siullermik, naleqassutsimut tunngassuteqarpoq. Inuiaat imminnut ataqqisut imminnut qiviarsinnaasariaqarput oqarlutillu uagununa inatsiserput tunngaviusoq. Nunap inatsisaa pingaarnersaasoq nunami inunnguuseralugu oqaatsit atorlugit soorunami allassimassaaq, taamaangippat pissusissamisuussanngilaq.

Tullertut, oqaluttuarisaanermut tunngassuteqarpoq. Inatsit Tunngaviususaaq pillugu Isumalioqatigiissitani suliasat nassuiarneranni allassimavoq inatsit tunngaviusoq kalaallit inuiaat kulturianik, oqaasiinik kinaassusaannillu tunngaveqarlunilu si-naakkuserneqarsimassasoq. Inatsit tunngaviusoq inuiaat kinaassusaannik, naalagaaffiup naleqartitaannik ilusilersueqataassaaq. Naalagaaffimmi oqaatsit ilisarnaatini sakkortunerpaapput, aamma maani nunami.

Pingajuattut, kalaallisut oqaatsit naalagaaffimmi atatitsiunissaanik qulakkeerinnissamik tunngassuteqarpoq. Kalaallit Nunaata naalagaaffiani kalaallisut oqaatsit pisortatigoortuunissaat qularutissaagunangilaq, inatsisip tunngaviusup igaffimmi oqaatsit nalilerneqangajalluinnarsimasutut allanneqarnissaq pingaarnersinnaanngilaq.

Få svar på typiske spørgsmål

Forfatningskommissionens sekretariat har svaret på nogle af de mulige typiske spørgsmål, som borgerne kan sidde inde med

(PK) »Beslutninger skal træffes på et oplyst grundlag«. Denne sætning bliver brugt hver gang der skal tages en stor og vigtig beslutning. Dette er også gældende i forbindelse med Forfatningskommissionens arbejde.

Forfatningskommissionens sekretariat har derfor svaret på nogle af de typiske spørgsmål, som en borger kan sidde med.

- Det er ikke muligt at svare fyldestgørende på hvert spørgsmål, som eksperter ellers kan bruge megen plads på at besvare og forklare. Følgende er derfor kun tænkt som vejvisende svar, siger Jakob Møller Lyberth, afdelingschef i Forfatningskommissionens sekretariat.

Hvad er en grundlov?

Helt grundlæggende, så indeholder en forfatning et sæt regler for de øverste statsorganers tilblivelse og virksomhed. De øverste statsorganer er navnlig bygget op med et statsoverhoved, en lovgivende forsamling, regeringen og højesteret. Det betyder, at en forfatning nødvendigvis skal begrænse sig til at fastsætte principperne for magtdelingen og samspillet mellem disse øverste statsorganer.

Derudover har reglerne i en forfatning en højere gyldighed end de almindelige love, idet de kun kan ændres ved en særlig og vanskeligere fremgangsmåde end de almindelige. Det betyder, at landets love ikke kan være i modstrid med grundlovens bestemmelser. Det betyder også, at til forskel fra en lov, som eksempelvis Inatsisartut kan ændre efter forgodtbefindende, skal det være sværere at vedtage et forslag til en ny grundlovsbestemmelse eller en helt ny grundlovsrevision.

Danmarks Riges Grundlov, som er Danmarks forfatning, kan for eksempel først ændres, når et forslag til en ny grundlovsbestemmelse er vedtaget af folketinget, og hvis regeringen ønsker at støtte forslaget, udskrives der et nyvalg. Herefter skal det nye folketing vedtage forslaget uden ændringer, og skal efterfølgende til afstemning hos vælgerne inden der er gået et halvt år. Når flertallet af mindst 40 procent af vælgerne har stemt ja til ændringen, bliver loven stadfæstet af kongen og bliver dermed den gældende grundlov.

Lignende fremgangsmåde forventes at blive indarbejdet i det udkast Forfatningskommissionen kommer til at fremlægge.

Alt i alt kan man sige, at en grundlov er en lov, der indeholder de grundlæggende bestemmelser for en stats organisation og styre.

Hvis man skal sige det lidt mere poetisk, kan man sige at en grundlov er alle loves moder; at den er en politisk bibel for en regering; at den er en fødselsattest for et folk; og at den er en vedtægt for »foreningen Grønland«.

Hvorfor skal der være en grundlov? Og hvorfor ikke vente med det til Grønland er klar til at danne en stat?

Strengt taget er det ikke nødvendigt for en stat at have en grundlov i ét dokument. Der findes eksempler på stater, hvis grundlov består af flere dokumenter. Nok det mest kendte eksempel er Storbritannien, der ikke har nogen formel forfatning, idet den materielle forfatning er indeholdt i sædvaneret og enkeltstående love. Det betyder ikke at landet er ringere stillet end lande, hvor den materielle forfatning er indeholdt i en formel forfatning, for eksempel Grundloven i Danmark.

Svaret på det stillede spørgsmål er ligefrem. Det er svært at forestille sig Staten Grønland blive til uden at have en grundlov klar. Det kan godt lade sig gøre, men alt andet lige ville det være en fordel.

Internationale erfaringer viser også, at det er bedst for et land, at man bruger god tid på et forfatningsarbejde. Hastværk er som bekendt lastværk. Erfaringsmæssigt er der også en sammenhæng mellem krise og forfatningsarbejde, med den risiko at opgaven med at udforme en grundlov hastes igennem, uden brug af den sunde fornuft. Resultatet er herefter – en grundlov med mangler, i nogle tilfælde grove mangler, hvor store og vigtige problemer eller spørgsmål henstår uløste, fordi man ikke havde tid til at nå frem til enighed om enten de store linjer eller detaljerne.

I tilfældet Grønland er det Naalakkersuisut, der har besluttet at der skal udarbejdes et udkast til en forfatning for Grønland, der skal træde i kraft den dag Grønland bliver en selvstændig stat.

Hvorfor er det grundlovsforberedende arbejdet blevet sat i gang?

Der foreligger en politisk beslutning på højeste plan. Inatsisartut vedtog nemlig i 2016 et forslag om at nedsætte en Forfatningskommission, hvis opgave er at forberede et forslag til Grønlands Grundlov.

Men det hele startede da et enigt Inatsisartut allerede i 2011 besluttede at pålægge Naalakkersuisut at udarbejde en redegørelse til Inatsisartut, som skal danne grundlag for en beslutning om at nedsætte en grundlovskommission for Grønland. Arbejdet blev påbegyndt under det daværende Naalakkersuisut og blev efter valget i 2013 videreført af et nyt Naalakkersuisut.

Arbejdet var dog ikke afsluttet, da der igen blev udskrevet valg i 2014. Arbejdet på redegørelsen blev herefter indstillet.

Under efterårssamlingen i 2015 pålagde Inatsisartut Naalakkersuisut »at præsentere en Redegørelse for nedsættelse af en grønlandsk forfatningskommission for Inatsisartut i 2016, således at Grønlands Selvstyre på et efterfølgende oplyst grundlag kan træffe beslutning om en eventuel nedsættelse af en forfatningskommission for Grønland.«

Det er baggrunden for at Forfatningskommissionen lige nu er ved at finpudse et udkast til Grønlands Grundlov.

Hvorfor skal den skrives på grønlandsk?

Et forståeligt spørgsmål, men der er ikke kun ét svar på det.

For det første handler det om værdighed. Et folk med respekt for sig selv bør kunne se sig selv i spejlet og sige, at det er mit eget, vores grundlov. Landets vigtigste lov skal naturligvis skrives på modersmålet, alt andet ville være nærmest naturstridigt.

For det andet handler det om historie. I kommissoriet for Forfatningskommissionen står der, at forfatningen skal være baseret på og danne ramme om det grønlandske folks kultur, sprog og identitet. En grundlov er med til at forme et folks identitet, dets nationale værdier. Og sprog er vel nok det stærkeste symbol for national enhed, også her i landet.

For det tredje handler det også om at sikre grønlandsk som et statsbærende sprog. Der er vist ingen tvivl om at grønlandsk skal være det officielle sprog i Staten Grønland, og hvad er mere bydende end at dens forfatning er skrevet på et sprog, der en overgang var i fare for at få status som et køkkensprog.

Inatsit tunngaviusoq

Nalunngilisiuk inatsit tunngaviusoq sunaasoq? Inatsit tunngaviusoq naalagaaffiup qanoq ingerlanneqarneranut malittarisassanik najoqqutarine-qartussanik imaqarpoq

All. Jakob Møller Lyberth

Oqartussaaffiit pingasunut immikkoortiternerat, tassa inatsisiliortunut, inatsisilik atortitsisunut aamma eqqartuussisunut – inatsimmi tunngaviusumi oqaluttuarineqartarpoq, qanoq ingerlatsisussaenerat.

Innuttaasut pisinnaatitaaffii inatsimmi tunngaviusumi aamma aalajangersaaffigineqartarput. Pisinnaatitaaffiit innuttaasunut tamanut, aamma meeqqanut inuusuttuaqqanullu, atuupput.

Naalagaaffiup inatsisai suulluunniit inatsimmi tunngaviusumik eqqortitsisusussaa. Inatsit tunngaviusoq imaasiillaannaq allanngortinneqarsinnaangilaq.

Qangarsuarli inatsiseqartarpoq tunngaviusunik. Inuiassuit akornanni griikeritoqqat siulliupput inatsisiliorsimasut tunngaviusumik. Athenimiut inatsisaat tunngaviusoq siulleq aalajangersakkanik ukuninnga ilaatigut imaqarsimavoq:

1. inuinaat oqaasissaqartinnagit akimarnit kisimik naalackersuisuussasut
2. eqqartuussisooqaraangat inatsisiliortoqaraangallu akimarnit inuinaallu naligiimmik pineqartassasut,
3. angajoqqaat qitornatik inuusutisarsiornermut ilinniartissagaat,
4. meeqqat inersimalerunik angajoqqaatik isumagissagaat,
5. inuit piitsut inussiannngortinneqassanngitsut inussiaasullu ajunngitsumik pineqartassasut.

Athenimiut kingusinnerusukkat aala-

jangerput inuinaat naalackersueqataa-nerat eqqunneqassasooq, tassa akimarnit kisermaassiunnaassasut innuttaasulli aamma oqaasissaqqaataalissasut.

Danmarkip inatsisaa tunngaviusoq

Maanna kikkulluunniit oqaasissaqqaataa-nerat, inuup kiffaanngissuseqarnera innuttaasutullu pisinnaatitaaffiit assigiinngitsut inatsisitigut tunngaviusutigit illersugaapput.

Danmarkip naalagaaffiata inatsisaa tunngaviusoq nalunnginnerugatsigu tassani aalajangersakkat ilaat assersuutit taassavagut:

1. inuup kiffaanngissusia ajortumiit-saaliugassaalluinnassaaq. Danmarkimut innuttaasooq kinaluunniit naalackersuineq upperisarsiornerluunniit pillugit isumani, nagguigisaniluunniit pissutigalugit, sukulluunniit namminersorsinnaanernik arsaarneqarsinnaangilaq (§ 71),
2. kinaluunniit naqitikkatigut, allakka-

tigut oqalugiarnikkulluunniit isumaminik tamanut tusagassiinnaavoq eqqartuussisutigulli pisuutinneqaatiginnaasaminik (§ 77), aamma

3. innuttaasut pisinnaatitaapput akuerineqqaarnatik inatsisinut akertunngitsumik siunertaqarlutik peqatigiliornissaminut (§ 78).

Kalaallit nunarput Danmarkip naalagaaffiata ataniimmat Grundloven tassa maanna atuuppoq. Inatsisartulli 2016-imi aalajangerput Kalaallit Nunaat siunissami naalagaaffinngorpat atuutilersussamik inatsimmi tunngaviususamik piareersaasiortoqalissasooq.

Taanna piareerpat innuttaasunut tusarniutigineqartussaammat meeqqat inuusuttuaqqallu aamma akuutinneqassapput. Apeqqutaasussat ilagissajunnarsivaat meeqqat pisinnaatitaaffii Kalaallit Nunaata inatsisaani tunngaviususami ilaatinneqassanersut – oqallissaaqqik.

Kalaallit Nunaata inatsisissaa tunngaviusussaaq innuttaasuni tusarniutigineqalerpat meeqqat inuusuttullu aamma tusarneqassapput.

Børn og unge skal også høres, når Grønlands kommende grundlov skal i høring blandt befolkningen.

ARKIVFOTO: LEIFF JOSEFSEN

TIL BØRN OG UNGE:

Grundlov

Ved I hvad en grundlov er? En grundlov indeholder regler om hvordan et land skal styres

Af Jakob Møller Lyberth

Grundloven fortæller om hvordan magten i landet er delt i tre dele; dem der laver lovene, dem der ifølge lovene leder landet og dem der dømmes. Grundloven fortæller også om hvordan de hver især skal gøre det.

Befolkningens rettigheder bliver også bestemt i en grundlov. De rettigheder gælder for alle, også for børn og unge.

Alle love og regler i en stat skal følge landets grundlov. En grundlov kan ikke

bare lige ændres.

Der har været grundlove siden oldtiden. Grækerne var det første folk, som fik lavet en grundlov. Den første grundlov for indbyggerne i Athen indeholdt blandet andet sådanne regler:

1. at kun adelen skulle regere, og ikke folket
2. at folket og adelen skulle behandles lige ved retssager og lovgivning,
3. at forældre skulle lære deres børn et erhverv,
4. at børn skulle tage sig af deres forældre når de blev voksne,
5. at fattige ikke skulle gøres til slaver og at slaver skulle behandles ordentligt.

Senere besluttede indbyggerne i Athen, at demokratiet skulle indføres, det vil sige, at adelens enevælde blev

stoppet, og at folket skulle være med til at bestemme.

Grundloven i Danmark

Demokrati, personlig frihed og borgerrettigheder er nu om dage grundlovsbeskyttet.

Vi kender bedst til grundloven i den danske stat, så vi fremhæver nogle bestemmelser som eksempel:

1. den personlige frihed er ukrænkelig. Ingen dansk borger kan på grund af sin politiske eller religiøse overbevisning eller sin afstamning underkastes nogen form for frihedsberøvelse (§ 71),
2. enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, dog under ansvar for domstolene. Censur og andre forebyggende forholdsregler kan ingensinde påny indfø-

res. (§ 77), og

3. borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at danne foreninger i ethvert lovligt øjemed. (§ 78).

Grønland er en del af den danske stat, så Grundloven er også gældende her. Men Inatsisartut besluttede i 2016, at forberedelsen af en kommende grundlov skal sættes i gang, som skal gælde når Grønland bliver en stat.

Når den er klar, skal den i høring, og børn og unge skal i den forbindelse også høres. Spørgsmålet bliver, om børns rettigheder bliver taget med i Grønlands kommende grundlov – se, det er værd at diskutere.